

ท่านปรีดี พนมยงค์
กับความจริงที่ถูกบิดเบือน

ท่านปรีดี พนมยงค์

กับความจริงที่ถูกบิดเบือน

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดี - พูนสุข พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion **OPENBASE**.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

ท่านปรีดี พนมยงค์ กับ ความจริงที่ถูกบิดเบือน
โดย อรุณ เวชสุวรรณ

สำนักพิมพ์อรุณวิทยาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม ๒๕๒๓

จัดจำหน่ายโดยสายส่งศักดิ์ บริษัทเคล็ดไทยจำกัด

๓๐๓/๕ ขอยสันติภาพ ถนนนเรศ บางรัก กทม. ๑๐๕๐๐

โทร. ๒๓๓๒๓๘๒

พิมพ์ทางหุ้นส่วนจำกัด สื่อการค้า เลขที่ 58/10—

ถนนอินทรพิทักษ์ กรุงเทพฯ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นายถนอมชัย เศรษฐลักษณ์ ๒๕๒๓

คำแถลงของสำนักพิมพ์

เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่หนังสือเกี่ยวกับท่านปรีดี พนมยงค์ ได้รับการตีพิมพ์จำหน่ายอย่างมากมายเป็นประวัติการณ์ เป็น การแสดงให้เห็นถึงว่าประเทศชาติและราษฎรไทยยังอาลัยถึง ผลงานของท่านอยู่เป็นอันมาก

สำนักพิมพ์ “อรุณวิทยา” จัดตั้งขึ้นและประเดิมพิมพ์ เรื่องเกี่ยวกับท่านปรีดี โดยผู้เขียนคือ “อรุณ เวชสุวรรณ” ได้ตั้งใจที่จะเขียนและพิมพ์งานเกี่ยวกับท่านปรีดีมานานแล้ว ได้เขียนถึงท่านตั้งแต่ก่อนอสัญกรรม ไม่ได้หวังว่าจะให้เป็น หนังสือประเภทจำหน่ายขายดี แต่เราได้เน้นเนื้อหาสาระและ ความเป็นจริงที่ต้องการพิมพ์ออกมาให้เป็นที่แพร่หลาย

บัดนี้สำนักพิมพ์และเพื่อนนักเขียนได้จัดทำหนังสือเกี่ยวกับท่านปรีดีออกมามาก นับว่าเป็นวัตถุดิบประสงค์ที่ตรงกัน นัก เขียนผู้มกเกียรติและสำนักพิมพ์ที่มกอุดมคติสูงส่งเหล่านี้ ต่างก็มี วัตถุดิบประสงค์ที่ตรงกันคือ ต้องการให้เกียรติของท่านปรีดี เป็น เกียรติของแผ่นดิน เป็นเกียรติออกมาจากใจจริงของประชาชน ผู้รักชาติรักประชาธิปไตย (ไม่ใช่ประชาธิปไตยประเภท ครึ่งลูกครึ่งใบที่ทำเล่นตลกกันอยู่ในขณะนี้) นักเขียนและ ผู้จัดพิมพ์ทุกคนมุ่งให้เกิดเกียรติท่าน ปรีดีอย่างมากมายซึ่งไม่เคยมี

มาในประวัติศาสตร์ไทย ผู้นำประเทศในอดีตที่ตายไป มีการ
จัดงานใหญ่โต มีการแจกหนังสือสรรเสริญเยินยอแต่ประชาชน
หาได้สนใจอ่านกันเท่าใดไม่ แต่สำหรับท่านปรีดี พนมยงค์
ประวัติงานของท่านหรือหนังสือที่ควรจะมีพิมพ์แจกงานศพอย่าง
เรื่อง “มิตรกำสรวล” นั้นขายเล่มละ ๑๕๐ บาท ประชาชน
ยังแย่งกันซื้อ

ขณะนั้นมีหนังสือเกี่ยวกับท่านปรีดี ออกสู่ท้องตลาดไม่
น้อยกว่า ๓๐ เรื่อง สำหรับของสำนักพิมพ์ “อรุณวิทยา”
นั้น แม้ว่าจะพิมพ์ขายไม่ได้ เราก็มีความยินดีที่ได้จัดพิมพ์
หนังสือเพื่อสดุดีเกียรติประวัติของท่านปรีดี บุคคลสำคัญของ
ชาติ แม้ว่าจะขาดทุนเราก็ยินดีที่จะพิมพ์หนังสือเหล่านี้เพื่อ
แจกตามโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้
ทราบถึงเกียรติประวัติของท่านที่ได้เสียสละชีวิตและประโยชน์
สุขส่วนตัว เพื่อความสุขความไพบูลย์ของมหาชนชาวไทย เรา
ได้เห็นความใจดีใจดำ ความออกตัญญูรู้คุณของผู้นำในปัจจุบัน
ที่ไม่ได้ให้เกียรติในการอสัญกรรมของท่านเราจึงหมดความ
นับถือและเลิกนับถือจนตลอดไป พร้อมกันนั้นจึงได้หาทาง
จัดทำหนังสือเพื่อสดุดีเกียรติประวัติของท่านให้มากขึ้น และ
เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ได้มีผู้ที่มัววัตถุประสงค์ตรงกันได้เสนอ

หนังสือแนวนอกสู่ท้องตลาดอย่างมากมาย เป็นการช่วยกัน
เขียนประวัติศาสตร์ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อชดเชยกับที่
เหล่าธรรมได้พยายามลบประวัติศาสตร์เสียนอกทั้งไป

ที่กล่าวมานี้คือจุดประสงค์ของสำนักพิมพ์ “อรุณวิทยา”
ที่ได้จัดพิมพ์เรื่อง (๑.) รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ บิดา
แห่งระบอบประชาธิปไตยของไทย และ (๒.) ท่านปรีดี
พนมยงค์ กับ ความจริงที่ถูกบิดเบือน ขึ้นจำหน่ายในท้อง
ตลาดหนังสือในครั้งน^{๕๕}

สำนักพิมพ์อรุณวิทยา

๑๓ กันยายน ๒๕๒๖

คำนำ

ข้าพเจ้าเคยมีความตั้งใจไว้ว่าจะทำหนังสือชุดประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา โดยจะทำเป็นหนังสือชุด หลังจากได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารจำนวนมาก พร้อมทั้งได้พยายามสอบถามจากบุคคลร่วมสมัยที่อยู่ในเหตุการณ์ แต่เมื่อทำการศึกษาเข้าจริงๆ แล้ว พบกับความไม่เป็นธรรม หรือความยุติธรรมนานัปการ อีกทั้งการเขียนความจริงออกแพร่ ทำให้กระทบกระเทือนกลุ่มบุคคลบางตระกูลด้วย จึงได้ระงับความคิดที่จะทำหนังสือชุดดังกล่าวเสีย

ข้าพเจ้าเคยไปสอบถามประวัติศาสตร์การเมืองจากท่านปรีดีที่ประเทศฝรั่งเศสและเคยเขียนจดหมายติดต่อกับท่านเรื่องการทำหนังสือชุดดังกล่าว (ดังจ.ม.ที่พิมพ์ไว้หลังปกหนังสือเล่มนี้) จากการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทย ทำให้ทราบว่า บุคคลที่ทำคุณงามความดีไว้กับประเทศไทยอย่างมากมายมหาศาล แต่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ได้รับความยุติธรรมตลอดมา ชีวิตการงานของท่านได้รับการบิดเบือนมากที่สุด บุคคลผู้นั้นคือท่านปรีดี พนมยงค์ อย่างไร

ก็ตาม แม้ข้าพเจ้า ไม่ได้ทำหนังสือขุดตั้งกล่าวถึงที่เคยตั้งใจไว้ และได้เรียนให้ท่านปรีดีได้ทราบ แต่เพื่อความเป็นธรรมในสังคม เป็นการช่วยกันขจัดความสกปรกที่เหล่าอธรรมได้สาตโคลนใส่ท่านปรีดี ข้าพเจ้าจึงได้จัดทำหนังสือขุดที่เกี่ยวข้องกับท่านปรีดีขึ้นคือหนังสือเล่มนี้

ท่านปรีดี พนมยงค์ กับ ความจริงที่ถูกบิดเบือน และ

รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ บิดาแห่งระบอบประชาธิปไตยของไทย (จัดพิมพ์ไปแล้ว)

การทำหนังสือทั้งสองเรื่องนี้เป็นกรกระทำตามที่เคยตั้งใจไว้แต่เดิมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น คือเป็นชุดเกร็ดประวัติศาสตร์การเมือง หากแต่เอาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับท่านปรีดีโดยเฉพาะ

ท่านปรีดี พนมยงค์ ผู้ริเริ่มก่อตั้งคณะราษฎรเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย, อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์, อดีตนายกรัฐมนตรี ๓ สมัย อดีตรัฐมนตรีหลายกระทรวง, อดีตหัวหน้าเสรีไทย และเป็นรัฐบุรุษอาวุโสของไทย ท่านได้ริเริ่มสร้างความเจริญให้กับประเทศชาติหลายประการ ชีวิตทางการเมืองของท่านที่ได้บำเพ็ญ

มากเพื่อมวลราษฎรไทยโดยเฉพาะคนยากจน ประวัติของท่าน
มีแต่ความเสียสละ ท่านเป็นนักการเมืองที่มีอุดมคติสูงส่ง มี
สะอาด ไม่เคยโกงบ้านโกงเมือง ไม่เคยเอาตำแหน่งหน้าที่
แสวงหาประโยชน์ ภูมิความรู้ และภูมิธรรมของท่านสูงส่งนับ
เป็นนักการเมืองตัวอย่างของไทยโดยแท้

สมัยนี้และระยะหลัง ๆ เมืองไทยเรามีนักการเมืองที่เข้า
มาเล่นการเมืองเพื่อหวังกอบโกย นักการเมืองเรายังมีพวก
คอร์รัปชั่น มีพวกนักเลงหัวไม้ มีเจ้าของบ่อนการพนัน ฯลฯ
ซึ่งเป็นนักการเมืองชั้นเลว จึงเป็นการดีที่เราได้พยายามเผยแพร่
นักการเมืองตัวอย่างผู้มีจริยธรรมอันประเสริฐ เราช่วยเผยความ
จริงที่ถูกบิดเบือนเพื่ออนุชนรุ่นหลังได้ทราบและยึดถือเอาท่าน
เป็นแบบฉบับ เพื่ออนาคตเราจะมีนักการเมืองชั้นดีอย่าง
ท่านบ้างแม้เพียงใกล้เคียงก็ยังดี จะได้ช่วยกันทำให้ประเทศไทย
เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

อรุณ เวชสุวรรณ

๑๓ กันยายน ๒๕๒๖

สารบัญ

หน้า

๑. ท่านปรีดี	ผู้ให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย	๑
๒. ท่านปรีดี	กับพระบรมวงศานุวงศ์	๑๗
๓. ท่านปรีดี	กับพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล	๓๑
๔. ท่านปรีดี	กับการก่อตั้งหอสมุดกรมพระยาดำรงราชานุภาพ	๓๖
๕. ความเปลี่ยนแปลงของพระบรมวงศานุวงศ์หลังเหตุการณ์ “กบฏบวรเดช”		๔๑
๖. ท่านปรีดี	กับการตั้งธนาคารชาติ	๕๖
๗. ท่านปรีดี	กับพระพุทธศาสนา	๖๒
๘. ทำไมถึงศรัทธาท่านปรีดี		๗๓
๙. เสียงอาลัยจากประชาชนชาวไทยที่รักความจริง		๘๐
-

รัฐบุรุษอาวุโส

ดร.ปรีดี พนมยงค์

ให้สัมภาษณ์

อรุณ เวชสุวรรณ

ที่บ้านพักขานกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ก่อนถึงแก่อสัญกรรม ๒ ปี

ท่านปรีดี

ผู้ให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตย ในประเทศไทย^๑

ข้าพเจ้าได้รับคำขอร้องจากบรรณาธิการบริหารของ
“ไทยแลนด์” ให้นำภาพของท่านปรีดีที่ถ่ายไว้เมื่อครั้งข้าพเจ้า
ไปเยี่ยมเยือนท่านที่ประเทศฝรั่งเศสเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ เพื่อ
นำเสนอต่อท่านผู้อ่านทั้งที่ปรากฏอยู่ใน “ไทยแลนด์” บางภาพ
และพร้อมทั้งเรื่องเกี่ยวกับท่านปรีดีในความคิดคำนึงของ
ข้าพเจ้า ในฐานะผู้ให้ความเคารพท่านปรีดีเพียงวีรบุรุษตลอด
มาตั้งแต่ท่านยังมีชีวิตอยู่และแม้ท่านถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว

ข้าพเจ้าก็เหมือนกับคนไทยในยุคหลัง ๆ ที่เคยมองภาพ
พจน์ของท่านปรีดีตามคำโฆษณาของหนังสือพิมพ์บางฉบับและ
เคยเชื่อคำหลอกลวงของรัฐบาลรุ่นก่อน ๆ โน้น ที่พากันใส่ร้าย
ท่านปรีดีเกี่ยวกับกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ ๘ ซึ่งนักการเมือง
ยุคนั้นบางคนพากันใช้เป็นข้อต่อรองทางการเมืองและส่งผลใน

๑. ลงพิมพ์ใน “ไทยแลนด์” ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๔๘, ๑๒-๑๔ สิงหาคม

ทางทำลายล้างท่านปรีดีจนได้ผลในที่สุด เช่นเดียวกับกรณี
เหตุการณ์นองเลือด ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ที่มีการทำลายล้าง
ขบวนการนักศึกษา ที่คนพวกหนึ่งพากัน “แหกตา” กล่าวหา
ว่าภายในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีอุโมงค์ใต้ดิน, มีหอคอย
ลึกลับสำหรับใช้เป็นหอบัญชาการบนเพดานของหอประชุมใหญ่,
ขณะเกิดเหตุการณ์ไม่สงบนั้น มีพวกญวนในธรรมศาสตร์มาก
มายเพราะพบร่องเท้าแตะที่พวกญวนหรือพวกเดินป่าใช้ใส่,
กลุ่มบุคคลฝ่ายตรงกันข้ามในสมัยนั้นได้พากันประโคมข่าวว่า
นักศึกษาที่ถูกกรมประชาสัมพันธ์ถึงตายนั้นเป็นพวกญวน ฯลฯ แม้
ความจริงจะเป็นที่ประจักษ์ในสมัยต่อมาว่าไม่มีคนญวนใน
ธรรมศาสตร์, ไม่มีอุโมงค์ใต้ดิน ไม่มีหอบัญชาการใด ๆ ทั้งสิ้น
ในเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม^๕นั้น แต่ผู้ที่ตายเพราะคำโฆษณาชวน
เชื่อ ผู้ที่ได้รับผลจากคำโฆษณาชวนเชื่อ^๕นั้นเป็นจำนวนมาก
ทีเดียว

ในกรณีของท่านปรีดีก็เช่นกัน ต่างแต่ว่าของท่านปรีดีมี
คนใส่ร้ายท่านใช้เวลายาวนานกว่า แม้สิ้นรัฐบาลสมัยหนึ่งแล้ว
รัฐบาลสมัยต่อมายังรับช่วงไว้อีก จนทำให้อนุชนรุ่นหลังบางคน
ที่ไม่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังพากันคลางแคลงใจใน

ตัวท่าน บางคนถึงกับเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงไปเลยก็มี อย่างที่คนไทยจำนวนไม่น้อยเชื่อว่าในธรรมศาสตร์มีอุโมงค์และอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับข้าพเจ้านั้นเป็นคนรักในการอ่านหนังสือ และติดตามเรื่องนั้นมาโดยตลอดกับทั้งมีผู้ใหญ่มากที่ไม่ยอมเชื่อกรณีที่มีผู้ใส่ร้ายท่านปรีดี แม้พระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิเช่น พระเทพวิสุทธเมธี (พุทธทาสภิกขุ), พระราชนันท์มฤดี (ปัญญานันทะภิกขุ) ซึ่งเป็นพระที่ชาวพุทธรู้จักกันดีก็ไม่ยอมเชื่อในเรื่องนี้และพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่อีกองค์หนึ่งคือ พระราชญาณทวี (บ.ช. เขมาภิริต) เจ้าคณะจังหวัดชุมพร เป็นนักเผยแผ่พุทธศาสนาอดีตเคยเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตสายมาเลเซีย—พูดภาษาต่างประเทศได้หลายภาษา เคยพูดว่า “ท่านปรีดีเสียคนเพราะมีผู้ใส่ร้าย โทษให้ท่านแท้ ๆ นำเสียดยคนที่มีความรู้สูง มีสติปัญญาดี เป็นคนใจซื่อมือสะอาดต้องมาเสียคนเพราะการโกหกใส่กัน แทนที่จะเอาคนดี ๆ เช่นนี้ไว้เป็นประโยชน์ต่อยานเมือง ซึ่งคนเช่นนี้ไม่ใช่จะหาได้ง่ายนัก”

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังคำของท่านที่น่าเคารพนับถือพูดจึงได้จับเรื่องราวของท่านปรีดีมาศึกษาอย่างจริงจัง ได้อ่านคำ

พิพากษาของศาล อ่านคำสารภาพของพยานเท็จที่ถูกบังคับให้
 ให้ความท่านปรีดีและคนอื่น ๆ แล้วยังได้มาอ่านคำขอมาของ
 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งสมมุติกันว่าเป็นมหาปราชญ์
 พร้อมทั้งพรรคพวกที่ขอมาต่อท่านปรีดี, อ่านคำขอมาของ
 หนังสือพิมพ์ไทยคดี, อ่านคำขอมาของผู้เขียนหนังสือใส่ร้าย
 ท่านอีกหลายคน ข้าพเจ้าถึงหูตาสว่างยิ่งขึ้นและคิดว่าความ
 เป็นจริงที่ปรากฏเช่นนี้ยังมีคนที่ไม่ทราบสักมาก และกว่าความ
 เป็นจริงจะปรากฏออกมาท่านปรีดีก็สูญเสียอำนาจวาสนาและ
 ความเชื่อถือไปแล้วเป็นส่วนมาก ประกอบกับคนไทยเป็นคนที่
 ลืมง่ายจึงไม่ค่อยสนใจ ยิ่งบุคคลที่เป็นใหญ่เป็นโตในสังคมต่อ ๆ
 มาคือทายาทของศัตรูทางการเมืองของท่านปรีดีในอดีต ทายาท
 เหล่านั้นบางคนเล่นการเมืองเป็นอาชีพ เขาเหล่านั้นจึงไม่ให้ความสำคัญ
 เกี่ยวกับการอสังกรรมของท่านปรีดี หรือไม่สนใจ
 งานอันอมตะของท่านปรีดี ที่สร้างไว้ให้ประชาชนคนไทยเลย

เมื่อเป็นเช่นนี้คนไทยทั่วไปจะต้องชวนช่วยศึกษาเอาว่า
 ท่านปรีดีได้เสียสละ hyat เหนือแรงงานแห่งความเหนื่อยยาก
 สร้างคุณูปการอะไรไว้ให้แก่ประเทศชาติบ้าง ซึ่งในระยะนี้
 ได้มีหนังสือที่แสดงให้เห็นถึงผลงานของท่านปรีดีมีจำหน่ายใน

ห้องตลาดหนังสืออยู่แล้วหลายเรื่องเช่น ดร. ปรีดี พนมยงค์ โดย ไสว สุทธิพิทักษ์ ปรีดี พนมยงค์ แกร่งกล้าทุกสมัย ของกองบรรณาธิการ น.ส.พ. มติชน, ท่านปรีดีผู้วางแผนเศรษฐกิจของไทยคนแรก โดย ศาสตราจารย์ เดือน บุนนาค, เรื่องนายปรีดี พนมยงค์ ตามทัศนะ ส. ศิวรักษ์, ชั่วประวัติย่อของนายปรีดี พนมยงค์ และ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ บิดาแห่งระบอบประชาธิปไตยของไทย ซึ่งข้าพเจ้าได้เขียนขึ้นเองเพื่อรวบรวมเรื่องเหล่านี้ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ค้นคว้าศึกษา ทุก ๆ เล่มเป็นหนังสือเกี่ยวกับท่านปรีดีที่ทุกคนควรอ่านทีเดียว

* สำหรับเรื่อง รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ บิดาแห่งระบอบประชาธิปไตย อันเป็นงานเขียนของข้าพเจ้านั้น มีผู้สงสัยบางคนว่าทำไมถึงใช้ชื่อหนังสืออย่างนั้น ทำไมถึงใช้ชื่อว่า

“บิดาแห่งระบอบประชาธิปไตย”

คำว่า บิดาแห่งระบอบประชาธิปไตย หมายถึงผู้ให้กำเนิด หรือผู้ทำให้เกิดมีระบอบการปกครองชนิดนั้นขึ้นในประเทศไทย และถ้าท่านเป็นนักศึกษาค้นคว้าที่ต้องการทราบว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีวิวัฒนาการมาอย่างไร ท่านก็จะทราบได้ว่า ผู้ที่ทำให้ประเทศไทยได้มาซึ่งระบอบการ

๑

ปกครองชนคนที่สำคัญที่สุดคือ ท่านปรีดี พนมยงค์ คนอื่น ๆ
 เป็นเพียงว่า “จะให้มี” บางคน “เพราะภาวะจำยอม” บาง
 คน “ผสมโรง” แต่สำหรับท่านปรีดีแล้วริเริ่มเรื่องนี้สมัยยังเป็น
 นักศึกษาอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส ก่อตั้งคณะราษฎรตั้งแต่สมัยอยู่ที่
 ประเทศฝรั่งเศสและก็ได้สำเร็จจนประเทศไทยมีระบอบการ
 ปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้จะเป็นประชาธิปไตยที่ไม่
 สมบูรณ์เสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ทำให้ประเทศไทยมีความพัฒนา
 ถาวรดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน * สำหรับเรื่องที่ท่านปรีดีเป็นผู้ให้
 กำเนิดระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น ท่านปรีดีไม่
 เคยเขียนไว้ที่ไหน ไม่มีใครเคยเขียนไว้ ถ้าจะมีก็เป็นการเอา
 ความดีอันนั้นไปมอบให้แก่คนอื่น ๆ เท่านั้น แต่ถ้าศึกษาประวัติ
 ศาสตร์การเมืองในระยะใกล้ให้ละเอียดแล้ว ท่านปรีดีต่างหาก
 ที่ควรแก่การรับเกียรติอันนี้ ดังท่านจะได้หลักข้อสังเกตตาม
 สภาพความเป็นจริงดังต่อไปนี้

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ได้มีพระบรมวงศ์ ๔ พระองค์ และข้าราชการของสถานทูต
 สยามประจำกรุงลอนดอนและกรุงปารีส ๗ ท่าน ซึ่งได้ไปเห็น
 ความเจริญ ความมีอารยธรรมของฝรั่ง จึงมีหนังสือลงวันที่ ๘

มกราคม ค.ศ. ๑๘๘๕ กราบทูลรัชกาลที่ ๕ ให้พระราชทาน
รัฐธรรมนูญ ท่านเหล่านั้นคือ

กรมพระนเรศวรฤทธ

กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา

กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์

พระองค์เจ้าปฤษฎางค์

พระยามหาโยธา (นกแก้ว คชเสนี)

พระยาอภัยพิพิธ (ส่น สาดราภัย)

พระยาไชยวิชิตสิทธิสาตรา (นาค ณ บ่อมเพชร)

จอมันไวยวรรณาก (บศ เพ็ญกุล)

ขุนปฏิภาณพิจิตร (หรุ่น)

พระยาชนินทรภักดี (เปลี่ยน หักดีเสวี)

พระยาสิงหเสนี (สอาด สิงหเสนี)

ปรากฏว่าทางราชการในสมัยนั้นเห็นว่าประเทศไทยไม่
สมควรที่จะให้มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ด้วยอ้างว่า
คนไทยยังไม่พร้อม คนไทยยังขาดการศึกษา ประเทศไทยยังไม่
เหมาะกับการปกครองชนิดนั้น ซึ่งอันที่จริงแล้ว ประเทศ

อเมริกา ซึ่งเขาปกครองแบบประชาธิปไตย เขาก็ปกครองกันมาตั้งแต่ประเทศของเขายังไม่เจริญ ประชาชนของเขายังไม่ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง แต่เขาก็มีระบอบการปกครองเช่นนี้ได้จนประเทศของเขามี วัฒนาการรุ่งเรืองอย่างสูงสุดเรื่อย ๆ มา แต่สำหรับประเทศไทยนั้นอ้างว้างว่ายังไม่พร้อมเรื่อยมาเหมือนกับเสียตายอำนาจ

จนกระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ซึ่งตรงกับ พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๑๓๐) ได้มีกลุ่มทหารยังเติร์กจำนวนมากรวมทั้งคนไทยที่มีความรู้และการศึกษาได้คบคิดที่จะปฏิวัติ แต่ทำได้ไม่สำเร็จ เพราะสมาชิกผู้ก่อการครั้งนี้ได้หักหลังกันเองในที่สุด ความต้องการประชาธิปไตยของคนไทยในยุคนั้นก็ไม่สัมฤทธิ์ผลผู้ร่วมก่อการครั้งนี้ถูกจับกุมคุมขังตลอดชีวิตเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น

นายร้อยเอกขุนทวยหารพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์)

นายร้อยโทจรูญ ณ บางช้าง

นายร้อยตรีเจือ ศิลาอาสน์

ทั้ง ๓ ท่านนี้อยู่ในฐานะผู้ริเริ่มจึงโดนตัดสินประหารชีวิตแล้วเปลี่ยนเป็นจำคุกตลอดชีวิตและยังมีผู้ร่วมก่อการในครั้ง

ขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก ที่ตัดสินใจจำคุกตลอดชีวิตแล้วลี้ภัย
ยังเหลือจำคุก ๒๐ ปีอีก ๒๐ คน ซึ่งในครั้งนั้นผู้เห็นด้วย
กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตย
มีจำนวนเป็นร้อยคน แต่ทางราชการเห็นว่ายังไม่ถึงเวลา และ
แม้ว่าเหตุการณ์จะล่วงเลยมานานจนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๕๑๙
รัฐบาล ชานินทร์ กรัยวิเชียร ยังได้มีการกล่าวว่าคนไทยยังไม่
สมควรปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย จะต้องให้การศึกษา
เรื่องประชาธิปไตยแก่คนไทยอีก ๑๒ ปี คือให้รัฐบาลชุดนั้น
อยู่ไปได้ ๑๒ ปี จึงเป็นข้อสังเกตได้ว่าอำนาจนั้นถ้าตกอยู่ใน
มือของใครก็ตาม ผู้กุมอำนาจหรือชนชั้นปกครองนั้นๆ ย่อมจะ
ต้องหวงอำนาจยิ่งกว่าทรัพย์สินสมบัติใด ๆ การที่จะหยิบยื่นเอา
อำนาจมาให้แก่ประชาชนทุกคนจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้โดยยาก

บางคนกล่าวว่าในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการสร้าง “ดุสิต-
ธานี” เมืองประชาธิปไตยตัวอย่าง เพื่อให้คนไทยศึกษาเรื่อง
ประชาธิปไตย แต่บางคนกล่าวว่านั่นมันเป็นเพียงของเล่นอย่าง
หนึ่งเท่านั้นเอง เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น
เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ได้มีหนังสือกราบ-
บบังคมทูล ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ว่าขอให้ทรงฟื้นฟูรัฐมนตรีสภา

ขึ้นมาช่วยปรับปรุง และแก้ไขภาวะที่เสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ
 ของประเทศให้ดีขึ้น พร้อมทั้งทูลเสนอให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวลดพระองค์ลงมาเป็นกษัตริย์ภายใต้กฎหมาย แต่
 ปรากฏว่าไม่ได้ผลแต่ประการใด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
 เกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องพระมหา
 กษัตริย์ไว้ในหนังสือเรื่อง “ความเป็นชาติโดยแท้จริง” โดย
 อัสวาทหุ ตอนหนึ่งความว่า “การที่จะตัดสินว่าผู้ใดเป็นชาติ
 ได้โดยแท้จริงนั้น ต้องพิจารณาว่าผู้นั้นมีความจงรักภักดีต่อใคร
 ถ้าเขาจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินสยาม เขา
 จึงจะเป็นไทยแท้”

ตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระราชาเป็นสง่าแห่ง
 แคว้นแคว้น” ตอนหนึ่งมีข้อความว่า “ถ้าเมืองเราซึ่งมีพระ
 มหากษัตริย์นั้น ถ้าจะเปลี่ยนเป็นรับบลิคเล้าจะเป็นอย่างไร
 ข้าพเจ้าบอกได้คำเดียวว่า ถ้าเวลานี้ไทยเป็นรับบลิค พระเจ้า
 แผ่นดินอังกฤษคงจะไม่ได้ตั้งให้หัวหน้าคนไทยเป็นนายพล
 อังกฤษเป็นแน่ การที่มีพระเจ้าแผ่นดินมีประโยชน์ดังนี้ สำหรับ
 ใ้รับเกียรติยศซึ่งชาติอื่นเขาจะให้แก่ชาติเรา” และยังมีใน
 พระราชนิพนธ์อีกหลายแห่งซึ่งพระองค์ได้ทรงมีทัศนคติว่าคน
 ไทยยังไม่ควรมีระบอบประชาธิปไตย

เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริเกี่ยวกับ
การพระราชทานรัฐธรรมนูญ แต่ไม่สามารถจะพระราชทาน
ได้แม้ว่าประชาชนในยุคนั้นจะมีการศึกษามากขึ้น ประเทศ
ต่าง ๆ ที่เจริญแล้วเขาเปลี่ยนระบอบการปกครองสมบูรณาญา
สิทธิราชอันล้าหลังกันไปหมดแล้ว ความจริงน่าจะพระราช
ทานรัฐธรรมนูญได้แล้ว แต่พระบรมวงศานุวงศ์ผู้เป็นเสนาบดี
กระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีพระราชอำนาจอยู่ได้ทรงทัดทานกันสุด
เหวี่ยงจึงไม่สามารถจะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้ประเทศ
สยามมีระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตยแบบอารยะ
ประเทศเขาได้ เพราะสมัยนั้นพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่
ทรงดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองการทหารทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น ผู้ที่

วางแผนในการปฏิวัติจนประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงนั้นคือ
นายพันเอกพระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) ผู้ซึ่งได้รับ
การศึกษาวិชาการทหารมาจากประเทศเยอรมันเป็นผู้วางแผน
ท่านผู้นี้เป็นเพื่อนกับ นายพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา
(พจน์ พหลโยธิน) แต่อายุน้อยกว่า จึงให้พระยาพหลพลพยุห

เสนาเป็นหัวหน้า แต่การศึกษาหลักฐานที่แท้จริงแล้วความสำเร็จ
 ครั้ง^๕นั้นมาจากผลของความคิด ของพระยาทรงสุรเดช^๕ทงสน
 พระยาพล^๕ฯ เพียงแต่งตั้งคลังกระสุนปืนและอ่านคำประกาศ
 ที่คนอื่นเขียนให้เท่านั้น ส่วนพระยาทรง^๕ฯ นั้นต่อมาเกิดความ
 รำคาญแล้วลาออกจากราชการ ในที่สุดก็ถูกใส่ร้ายป้ายสี ถูก
 เนรเทศไปจับขังที่ประเทศเขมร นายทหารรุ่นหลังก็ทำการ
 ลบรัศมีทำลายชื่อเสียงและความสามารถให้สูญสิ้นไปซึ่งผู้ที่ศึกษา
 ค้นคว้าอย่างแท้จริงเท่านั้นจะทราบความจริงข้อนี้

หัวหน้าคณะราษฎรที่ก่อกำเนิดเพื่อเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองให้เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงคือ ท่านปรีดี พนมยงค์
 มีเอกสารทางประวัติศาสตร์^๕ทั้งที่ท่านปรีดีทำไว้หรือคนอื่น ๆ
 อันเป็นบุคคลร่วมสมัยกับท่านทำไว้ ล้วนยืนยันถูกต้องตรงกันว่า
 ท่านปรีดีเป็นผู้คบคิด^๕และประชุมกันที่ฝรั่งเศสหลายครั้ง เมื่อ
 เข้ามาเมืองไทยจึงได้ชวน นายพันเอกพระยาทรงสุรเดช (เทพ
 พันธุมเสน), นายพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์
 พหลโยธิน), นายพันเอกพระยาฤทธิอัคเนย์ (สระ เอมศิริ),
 นายพันโทพระประสาธพิทยาธุ (วัน ชูถิ่น) และนาย
 ทหารคนอื่น ๆ ที่เห็นด้วยกับท่านปรีดี ซึ่งการประชุมแต่ละครั้ง^๕

ต้องมีท่านปรีดีร่วมอยู่ด้วยและบางคนได้ให้เกียรติท่านว่าเป็น
 “มันสมองของคณะราษฎร” ในที่สุดการปฏิวัติครั้งนี้ก็เป็นผล
 สำเร็จด้วยดี

สำหรับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงอยู่
 ในภาวะจำยอมเพราะคณะราษฎรได้เชิญเสด็จพระบรมวง-
 ศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ไว้เป็นองค์ประกัน อาทิเช่น สมเด็จ
 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยานวิศรา-
 นุกัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมพระนครสวรรค์วรพินิต
 ฯลฯ ไว้เป็นองค์ประกัน แม้ว่าจะมีการต่อสู้เกิดขึ้นทหารหัวเมือง
 ในสมัยนั้นปราศจากอาวุธที่ดี อาวุธที่สำคัญคณะราษฎรได้
 ยึดไว้หมดแล้วกับทั้งประชาชนและหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เห็น
 ด้วยกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย พระองค์จึงต้อง
 พระราชทานรัฐธรรมนูญตามคำขอของคณะปฏิวัติ หรือคณะ-
 ราษฎรให้ประเทศสยามมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย
 ตามแบบอย่างของอารยะประเทศ ระบอบการปกครองชนิดนี้คน
 ไทยได้พยายามมาตั้ง ๓ ชั่วอายุคน คือนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕
 แต่ทำได้ไม่สำเร็จ เพิ่งสำเร็จในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระ
 พระปกเกล้าฯ นับว่าราษฎรได้ใช้การต่อสู้โดยเอาชีวิตเข่นแลก
 และใช้เวลาอันยาวนานไม่น้อยทีเดียว

เบื้องหลังการได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยของไทย มีผู้
ที่อยู่เบื้องหลังที่สำคัญอย่างยิ่งยวดคือ ท่านปรีดี พนมยงค์
ตลอดชีวิตของท่าน นับตั้งแต่เป็นนักศึกษาท่านได้พยายามต่อสู้
เพื่อความเสมอภาคเพื่อสิทธิเพื่อเสียงของราษฎรไทยอย่างแท้จริง
จึงสมควรกับคำยกย่องที่ให้เกียรติว่า

“ท่านปรีดี พนมยงค์ คือบิดาแห่งระบอบ
ประชาธิปไตยของไทย”

* ตลอดชีวิตของท่านที่มีโอกาสรับใช้ชาติบ้านเมืองล้วนแต่
ได้สร้างคุณูปการอันยิ่งใหญ่ไว้กับประเทศชาติ นับตั้งแต่การ
ยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตที่รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชทำไว้
กับต่างชาติ สมกับตำแหน่งคอกเตอร์ทางกฎหมายที่ท่านได้รับ
มาจากฝรั่งเศสเป็นคนแรกของไทย ท่านได้ตั้งธนาคารชาติเป็น
ผลสำเร็จ ตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อให้การศึกษาแก่
ประชาชนอย่างทั่วถึง นำเสียดายที่เค้าโครงเศรษฐกิจของท่าน
ได้มีผู้คัดค้าน มิฉะนั้นแล้วราษฎรไทยจะอยู่เย็นเป็นสุขอีกเป็น
อันมาก * ผลงานของท่านมีมากมายซึ่งผู้ต้องการทราบความจริง
พึงหาอ่านได้จากหนังสือเกี่ยวกับท่านที่กล่าวมาแล้ว งานของ
ท่านปรีดีที่ท่านทำเพื่อประเทศชาติไม่มีทางที่ใครจะปิดกั้นได้สำเร็จ

ผู้ที่เคยเมฆ่การจากไปของท่านปริตคือผู้ที่พยายามเอามือปิดตาตัวเอง คิดหรือว่าคนอื่นเขาจะพยายามทำตาม คนโง่เท่านั้นที่ไม่พยายามมองหาว่าอะไรคือความจริงอะไรคือความเท็จ คนทำความดีทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติไม่มีทางที่จะปิดกั้นคุณความดีของเขาได้ไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม

* นอกจากคุณงามความดีที่ท่านได้ทำไว้กับประเทศชาติแล้ว ในด้านส่วนตัวท่านเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียง ไม่เคยโกงชาติกินเมืองอย่างนักการเมืองรุ่นหลัง ๆ บางคน ท่านไม่เคยมีอนุภรรยาอย่างนักการเมืองบ้างบางคน ท่านเป็นคนที่ต้องแก่การยกย่องไว้ในฐานะบุคคลสำคัญของชาติที่เสียสละเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง

ในวาระครบรอบร้อยวันในการอสัญกรรมของท่าน ขอให้คนไทยทุกคนผู้รักในสัจจะและมีความกตัญญู กตเวทิต์ต่อผู้มีบุญคุณกับประเทศชาติ จงน้อมใจระลึกถึงคุณงามความดีของท่านผู้ให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตยสำหรับคนไทยทุกคน ขอให้เราน้อมจิตคารวะต่อท่านโดยพร้อมเพียงกัน.

ข้าพเจ้าขอจบข้อเขียนขึ้นด้วยคำกลอนที่นักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศสที่เขียนไว้อาลัยในคราวที่ท่านถึงแก่อสัญกรรมที่กรุงปารีสว่า

โอ้ ประชาธิปไตย ใครเริ่มก่อ
 โอ้ ใครหนอ กู้สยาม ยามคับขัน
 เอกราช ศาลไทย ใครป้องกัน
 ท่านผู้^{๕๕}นั้น คือปรีดี ผู้มีคุณ

(บทความ ชื่น^{๕๖} เขียน ลงพิมพ์ ในนิตยสาร ไทยแลนด์ใน โอกาส
 ครบรอบร้อยวันแห่งการอสัญกรรมของท่านปรีดี พนมยงค์)

ท่านปรีดี พนมยงค์

กับ

พระบรมวงศานุวงศ์

เกี่ยวกับ รัฐบุรุษอาวุโส ดร. ปรีดี พนมยงค์ นั้นยังมีผู้เข้าใจผิดท่านเกี่ยวกับเรื่องความรู้สึกของท่านที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่อีกมาก บางคนใส่ร้ายป้ายสีท่านว่าไม่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อันที่จริงแล้วท่านจงรักภักดี และมีบุญคุณต่อเชื้อพระวงศ์บางองค์เป็นอย่างมากโดยเฉพาะในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่อยู่ในห้วงอันตราย

ในหนังสือ “สมเด็จพระศรีสวรินทิรา”^๑ ซึ่ง หม่อมเจ้าหญิงอัปภัศรภา เทวกุล ได้ประทานเล่าให้นายสมภพ จันทรประภา ฟัง ซึ่งนายสมภพได้เป็นผู้เรียบเรียงหนังสือเรื่องนั้นและเป็นหนังสือที่ได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “ถ้าเป็นเรื่องจริงก็เล่าได้” ในหนังสือ

-
- ๑ พระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงเป็นพระราชมารดาของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์.

เล่มนั้นปรากฏหลักฐานที่ท่านปรีดี พนมยงค์ถวายความปลอดภัย
แก่สมเด็จพระศรีสวรินทิราพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และ
พระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงคราม จากคำเล่าของหม่อม
เจ้าหญิงอัปภัศราภา เทวกุล ตอนหนึ่งความว่า

๓ เดือนผ่านไป ลูกกระเบิดลงที่เกาะสีชังและรอบ ๆ
เกาะ ก็เกาะสีชังนั้นไม่ได้อยู่ห่างจากศรีราชาเท่าใดนัก ทำให้
คนน่าพร่นพริ้ง ท่านผู้ควบคุมขบวนเสด็จจึงนำความเข้าทูล
ประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะเมื่อสมเด็จพระ
ศักดิ์สินพระทัยประทับอยู่ที่ศรีราชานั้น ประธานผู้สำเร็จ
ราชการคือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา
ตรัสสั่งไว้ว่า

“ได้แล้ว ที่จะประทับโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ท้าวสระประทุมก็ไม่ปลอดภัยเสียแล้ว ถ้ามีเหตุอะไรให้เข้า
มาบอกจะจัดการถวายใหม่”

เมื่อประธานผู้สำเร็จ ฯ ทรงทราบแล้วตรัสว่า “เรื่องน
ี่ระออีก ๓ วันค่อยมาฟัง เพราะท่านปรีดีได้บอกไว้ว่า ถ้า
ถึงคราวจะอพยพสมเด็จพระพันวัสสา ท่านปรีดีจะจัดถวาย
เอง”

ไม่มีใครเข้าใจว่าเหตุใด ดร. ปรีดี ซึ่งเป็นหัวหน้าคนสำคัญในการบั่นทอนอธิปไตยของพระมหากษัตริย์ กลับมาขออาสาเป็นธุระในการที่ถวายความปลอดภัยความสะดวกแก่สมเด็จพระอัยยิกาเจ้า หลายคนแคลงใจ หลายคนขึ้นชม แต่จะแคลงใจหรือขึ้นชมก็ตาม ความปลอดภัยของสมเด็จพระอัยยิกาเจ้าอยู่เหนือสิ่งใด สำหรับผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในขบวนเสด็จอพยพ

ในที่สุดสมเด็จพระเจ้าก็เสด็จจากโรงพยาบาลศิริราชมาประทับที่โรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คงเหลืออยู่แต่พระองค์เจ้าวาปีประทับรักษาพระองค์อยู่ต่อไปเพราะทรงพระประชวร ดร. ปรีดี พนมยงค์ มารับเสด็จและเชิญเสด็จลงประทับในเรือพระที่นั่งประพาสแสงจันทร์นำเรือไปจอดที่นนทบุรีตรงข้ามกับเรือนจำบางขวาง ๑๕ วันเพื่อรอการจัดที่ประทับที่อยุธยา ระหว่างที่เสด็จอพยพหลบภัยอยู่นี้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมและเฝ้าสมเด็จพระอัยยิกาเจ้าที่ประทับที่อยุธยา

“ดีใจ ดีใจ หลานอยู่เมืองนอกไม่ต้องมาลำบากอย่างนั้น ไม่อย่างนั้นฉันคงเอาไม่รอดห่วงหลาน”

ที่อยุธยา ดร. ปรีดีและภรรยาได้เฝ้าแทนกราบทูลซักถามถึงความสะดวกสบายอยู่เป็นเนืองนิจจนคนที่กลางแคลงอยู่

บางคนซักจะไม่แน่ใจ เพราะกิริยาพาทีในเวลาเข้าเฝ้านั้น
เรียบร้อยนัยน่มนวลนัยนัยน์ตากี้ไม่มีแววอันควรจะระแวง ครึ่ง
แรกทีเข้าเฝ้า ม.จ. อภัยศรามา เทวกุล ผู้ควบคุมกระบวน
เสด็จ กราบทูลว่าหลวงประดิษฐ์^๑ มาเฝ้า สมเด็จพระเจ้า ไม่เคยทรง
รู้จักหลวงประดิษฐ์^๒ มาก่อนเลย หลวงประดิษฐ์^๓ คนเดียวที่
ทรงรู้จักคือหลวงประดิษฐ์บาทกา^๔ เจ้าของห้างทำรองเท้ามีชื่อ
แห่งหนึ่งในพระนคร เป็นผู้ที่ทรงพระกรุณาในเรื่องเงินทองอยู่
เสมอจึงตรัสว่า

“อ้อ เขาเอาเงินมาใช้ฉนั้นะ”

“ไม่ใช่เพคะ” ม.จ. อภัยศรามา กราบทูล

“ไม่ใช่คน^๕ คน^๖เขาเป็นผู้แทนพระองค์ พระเจ้าอยู่
หัว” กราบทูลแล้วเห็นสมเด็จพระเจ้า ยังทรงสงสัยอยู่ ก็กราบทูลต่อ
ไปว่า

“สมเด็จพระเจ้าพระยายังงใจละเพคะ”

สมเด็จพระเจ้าทรงเข้าพระทัยทันที ทรงมีพระราชปณิธาน
ด้วยเป็นอยู่ดัง

๑. หมายถึงหลวงประดิษฐ์มนูธรรมซึ่งเป็นบรรดาศักดิ์ของ
กษัตริย์ ๒. ฝักดี ๓. พนมยงค์

๔. เข่งขง.

“มาซิพ่อคุณ อุตส่าห์มาเยี่ยม”

ตรัสถามถึงที่พัก และเมื่อทรงทราบว่าพักอยู่ที่คุ้มขุนแผน ก็ทรงหันไปทางข้าหลวง ตรัสสั่งว่า “ดูข้าวปลาให้เบากินนะ”
เวลาเย็นๆ ผู้สำเร็จราชการฯ ก็เชิญเสด็จประทับรถยนต์
ประพาสรอบ ๆ เกาะ

“หลานฉันยังเด็กนะ ฝากด้วย”

เป็นกระแสพระราชดำรัสครั้งหนึ่ง ผู้สำเร็จราชการฯ
ก็กราบทูลสนอง พระราชประสงค์เป็น อย่างดีด้วยความเคารพ
ทำให้ผู้ขึ้นชมก็ทวีความชื่นชมยิ่งขึ้น ผู้ที่กลางแคว้นก็เริ่มจะ
ไม่แน่ใจตนเอง

วันหนึ่งที่วัดมงคลบพิตร จังหวัดอยุธยา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ตรัสว่า
“ฉันจะไปปิดทอง”

ตรัสแล้วเสด็จไปทรงซื้อทองที่วางขายอยู่ในบริเวณนั้น
เมื่อเสด็จไปถึงองค์พระ ปรากฏว่าทรงปิดไม่ถึง ผู้สำเร็จราชการ
จึงกราบทูลว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าจะปิดถวาย”

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประทานทองให้ ไปพร้อมตรัสว่า

“เอาไปปิดเถอะ คนที่ทำบุญด้วยกัน ขาดินหน้าก็เป็นอย่างนี้

กัน”

เล่าลือกันว่า กระแสพระราชดำรัสนั้นทำให้สำเร็จ
ราชการข้างมาก พวกที่ขึ้นชมก็สรรเสริญพระปรีชาสามารถ
ในสมเด็จฯ ว่าทรงเปลี่ยนใจคนที่เคยเขียนประกาศประณาม
พระราชวงศ์ได้อย่างตรงไปตรงมา พวกที่เคลือบแคลงอยู่ก็ยัง
คงเฝ้าคุกต่อไป

ประทับอยู่อยุธยาได้ ๓ เดือน ก็ต้องทรงอพยพใหม่
เพราะเกิดพายุใหญ่พัดเอาหลังคาที่ประทับพัง ต้องเสด็จขึ้น
เข้าสู่พระนคร แต่มิได้ไปประทับที่วังสระปทุม เพราะ
บริเวณนั้นมีสภาพเป็นดงญี่ปุ่น เสด็จประทับที่พระตำหนักใน
พระบรมมหาราชวัง

สมเด็จฯ ประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวังได้ ๖ เดือน
ก็ต้องตกพระทัยอย่างยิ่ง เพราะวันหนึ่งได้มีการทิ้งระเบิดใน
พระนครครั้งใหญ่ ลูกระเบิดลงที่บางกอกน้อย วัดสุทัศน์ และ
ในพระบรมมหาราชวังลงที่พระที่นั่งบรมพิมานและพระที่นั่ง
พิมานรัตยาอันอยู่ข้างซ้ายของพระตำหนักที่ประทับไม่กี่เส้น ผู้
สำเร็จราชการแทนพระองค์จึงเชิญเสด็จหลบภัย ไปประทับ
อยู่ที่พระราชวังบางปะอิน โดยทอดเรือพระที่นั่งประพาสแสง
จันทร์ให้เป็นที่ประทับอยู่หน้าพระที่นั่งวิมลอภาส พระองค์เจ้า
พวงสร้อยสอางค์ประทับที่ตำหนักของสมเด็จฯ พระองค์เจ้า

ประดิษฐ์สารประทับที่ตำหนักพระราชเทวี สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม-
พระยานริศฯ ประทับที่ “เก้าห้อง” พระองค์เจ้าอาทรฯ ประทับ
ที่ตำหนักพระราชชายา ข้าราชการบริพารก็พักตามเรือนเล็กตำ-
หนักน้อยทั่วกันไป ม.จ. พูนพิศมัย ดิศกุล และ ม.จ. พัฒนayu
ดิศกุล ประทับที่วัดนิเวศธรรมประวัติตรงข้ามพระราชวัง
พระราชวังบางปะอินก็กลับคืนสู่สภาพมีชีวิตขึ้นบ้าง ผู้สำเร็จ
ราชการนั้นจอดเรือตระวันส่องแสงอยู่ที่หน้า “สภาคารราช
ประยูร” อันเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ-
สยามมกุฎราชกุมาร เขตพระราชวังบางปะอินก็เป็นเขตพระ-
ราชฐานโดยแท้จริง ผู้ใดจะกล้ากลายเข้าไปไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็น
เป็นพลเรือนหรือทหารทั้งไทยทั้งญปุ่น พระบารมีของสมเด็จพระ
เจ้าครองบางปะอินเป็นที่ร่มร่อนอยู่นานถึงเก้าเดือน

ชาวบ้านในแถบนั้นก็กลับมีขวัญดีชวนกันมาเฝ้า หาอะไร
แสดงถวายให้ทอดพระเนตรเพื่อทรงพระสำราญดังที่บรรพบุรุษ
เคยปฏิบัติมาในกาลก่อน บางวันก็มาแข่งเรือถวายให้ทอดพระ
เนตรบางวันก็มาเล่นเพลงเรือถวายให้ทรงฟัง บางคืนก็มาร้อง
ถวายเพราะการร้องในสมัยนั้นแพร่หลายมาก ทางราชการเอง
ก็ให้หยุดวันพุธครั้งวัน เพื่อข้าราชการได้พักผ่อนกัน สมเด็จพระ
พระราชทาน ผ้าห่ม เสื้อผ้า แกะเบาเหล่านนั้น ของเหล่าน

ในระหว่างสงครามแพงมากที่สุด แต่ผู้สำเร็จราชการจัดหา-
ถวาย จาก “อ.จ.ส.” คือร้านค้าของทางราชการในราคาถูก

เย็นๆ ก็เสด็จขึ้นทรงไครเถที่สนามหน้าพระที่นั่งวิมลอภาศ
และก็เข่นเคย ทรงรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ตรัสว่า

“ฉันเคยเล่นไครเถกับพระพุทธเจ้าหลวงที่สนามข้างใน
นี้ไม่มีใครจะเล่นกับฉันได้ ตายกันเสียหมด”

ผู้สำเร็จราชการก็หมั้นเผ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่เสมอ
จนเจ้านายที่ตามเสด็จที่เคยไม่โปรดก็เริ่มจะโปรด เสด็จ
พระองค์ประดิษฐานฯ เคยตรัสเล่าให้ผู้เขียนฟังวันหนึ่งว่า

“ผู้สำเร็จฯ นั้นเขาค็นะ เมื่อก่อนเขาเดินผ่านมาเห็นชุดดิน
ปลูกต้นไม้อยู่ เขาว่าดีได้ออกก้าง”

วันเกิดผู้สำเร็จฯ ผู้คุมกระบวนเสด็จก็จัดให้มีการแสดง
ละครสิ่งละอันพันละน้อยเป็นการตอบแทนน้ำใจ พวกที่ขึ้นชม
ยินดีในการกลับใจได้ของ ดร. ปรีดี ก็ขึ้นชมไป ฝ่ายที่กลาง
แกลงและหัวแข็ง ก็ยังไม่ยอมลงใจสนิท แก้วเดือนในบางปะอิน
เป็นแก้วเดือนแห่งความสุขของทุกคนที่บางปะอินอย่างดีที่สุดที่
จะหาได้ในยามสงคราม ส่วนสมเด็จพระฯ นั้นทรงพระประชวร
ไข้หวัด เมื่อหายประชวรแล้วพระอิสริยยศที่เคยทรงไว้เมื่อครั้ง

ถวายพระเพลิงสมเด็จพระราชธิดาของพระองค์ เจ้าฟ้าวไลย-
อลงกรณ์ว่า ขอให้ทรงลืมทุกสิ่งทุกอย่างให้หมด เริ่มจะเป็นผล
บ้างแต่ทุกคราวที่มีคนมาเฝ้ากตงพระสติได้ ผู้สำเร็จราชการนั้น
ทุกคราวที่มาเฝ้าจะทรงต้อนรับอย่างดี เคยตรัสด้วยว่า

“พ่อคุณเถอะ ฝากหลานด้วยนะ พ่อมาทำบุญกับคนแก่
นี่ พ่อได้กุศล”

ผู้สำเร็จฯ ก็รับพระราชเสาวนีย์ด้วยกิริยามารยาทอัน
งดงาม เจ้านายทั้งหลายเห็นใจในการที่ผู้สำเร็จฯ มาอยู่ใกล้
ชิดเป็นประจำทำให้อุ่นพระทัยทั่วกัน แต่ไม่มีสักพระองค์หรือ
สักคนจะทราบว่ภายใน “สภาการราชประยูร” อันเป็นที่พัก
ของผู้สำเร็จฯ นั้น คือสถานที่บัญชาการเสรีไทยในประเทศ
มีเครื่องรับ-ส่งวิทยุอันทันสมัยอยู่ชั้นล่างอย่างมิดชิด”

ข้อความที่เล่ามานี้เป็นคำของเชอพระวงศ์ที่เชื่อถือได้
เป็นเอกสารประวัติศาสตร์อย่างหนึ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงความ
จงรักภักดีของท่านปรดิษฐ์ต่อพระบรมวงศานุวงศ์ ถ้าเราจะ
วิเคราะห์ประวัติงานของท่านโดยตลอดแล้วจะเห็นได้ว่า จด-
ประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น ท่านเพียงต้อง

๑. สมภพ จันทรประภา สมเด็จพระศรีสวรินทิรา ฯ
กรุงเทพมหานคร, อมรการพิมพ์, ๒๕๒๐.

การให้พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายเท่านั้น ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ต้องการให้คนไทยมีความเจริญก้าวหน้าเหมือนอารยะประเทศที่ท่านได้ไปเห็นมา

ข้อความของหนังสือสมเด็จพระศรีสวรินทิราที่นำมากล่าวถึงล้วนยืนยันให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การถวายความปลอตภัยต่อสมเด็จพระพันวัสสา (คือสมเด็จพระย่าของในหลวงองค์ปัจจุบัน) และพระบรมวงศ์เป็นการพิสูจน์ให้เห็นเจตนาบริสุทธิ์ที่มีต่อพระบรมราชวงศ์ เป็นเรื่องที่ไม่ควรมองข้าม

เกี่ยวกับการถวายความปลอตภัยแก่สมเด็จพระศรีสวรินทิรา พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าและพระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงครามนั้นยังมีหลักฐานอีกแห่งหนึ่งคือข้อเขียนของ ดร. ป่วย อิงภากรณ์ ในเรื่อง พระบรมวงศานุวงศ์และขบวนการเสรีไทย ตอนหนึ่งมีว่า หัวหน้าเสรีไทย (หมายถึงท่านปรีดี) จึงได้มีโทรเลขแจ้งไปยังอังกฤษว่า บางทีเครื่องบินทหารอังกฤษมาทิ้งระเบิดปะปะ ขอให้ระมัดระวังให้ดี เฉพาะอย่างยิ่งอย่าทิ้งพระบรมมหาราชวัง หรือวังของเจ้านายต่าง ๆ ให้หลักเลียงพระบรมวงศานุวงศ์และที่ตั้งรัฐบาลกับที่ทำการเสรีไทยต่าง ๆ ได้แจ้งสถานที่ต่าง ๆ ที่ควรหลักเลียงไปอย่างชัดเจน ทางอังกฤษก็ตอบรับคำว่าจะปฏิบัติตาม

ครั้งหนึ่งมีพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งจะเป็นผู้ใดบ้างผมจำไม่ได้หลายองค์เสด็จหลบภัยไปบางปะอิน เมื่ออยู่ในระยะนั้นมีเครื่องบินของอังกฤษบินไปทางบางปะอินและทิ้งระเบิดด้วย แต่เคราะห์ดีที่ไม่มีผู้ใดเป็นอันตราย รุ่งขึ้นผมได้รับคำต่อว่าจากหัวหน้าเสรีไทยในเรื่องนี้ และได้ส่งคำประท้วงไปอย่างถูกต้องต่อกองบัญชาการทหารอังกฤษ ทางภาษาอังกฤษจึงมีโทรเลขตอบขอโทษและรับรองว่าจะพยายามมิให้เกิดความผิดพลาดอย่างนั้นขึ้นอีก

การที่เสรีไทย โดยเฉพาะหัวหน้าเสรีไทยได้แสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ถวายความอารักขาให้พ้นภัยสงครามในครั้งนั้น สมเด็จพระพันวัสสาพระบรมอัยยิกาเจ้าได้ทรงทราบข่าวซึ่งพระทัยดี และเมื่อสิ้นสุดสงครามได้รับสั่งเรียกนายปรีดี พนมยงค์ ไปที่ประทับและขอใจ ซึ่งคณะเสรีไทยถือว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง

-
๑. ดร. ป่วย อิงภากร. พระบรมวงศานุวงศ์และขบวนการเสรีไทย, กรุงเทพมหานคร, พิมพ์เป็นที่ระลึกงานบำเพ็ญกุศลเปิดสำนักงานโรงพิมพ์คุสติดัมพันธ์, ๒๕๑๕

ความจงรักภักดีต่อพระบรมราชวงศ์มีสูงส่งถึงขนาดนั้น
แล้วจะเป็นไปได้อย่างไร ที่มีผู้ใส่ร้ายท่านเป็นผู้พัวพันใน
การเสด็จสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ การที่มีผู้ไม่หวังดี
ใส่ร้ายท่านว่าเป็นผู้วางแผนปลงพระชนม์นั้นเป็นเรื่องที่เป็นไป
ไม่ได้ เป็นการกล่าวหาที่เลื่อนลอยปราศจากหลักความจริง
ฉะนั้น ผู้กล่าวหาจึงต้องแพ้ความทุกครั้งที่ท่านปรีดีได้ยื่นฟ้อง
ต่อศาล สำหรับเรื่องวิญญูชนผู้มีสติปัญญาลองใคร่ครวญดูว่า
คนอย่างท่านปรีดีท่านจะทำเช่นนั้นเพื่ออะไรกัน ทำไปแล้วได้
อะไร คนฉลาดและมีมันสมองปราดเปรื่องอย่างท่านถ้าคิดจะทำ
ร้ายสถาบัน^{๕๔}นั้นก็คงจะทำให้เสียแล้ว คงไม่ต้องถวายเป็นอาภรณ์
และถวายความปลอดภัยถึงเพียงนั้น

ในทัศนะของข้าพเจ้าเห็นว่าท่านปรีดีนั้น^{๕๕}เกิดทนและ
จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์^{๕๖}เป็นอย่างสูงผู้หนึ่ง ส่วน
การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เป็นการกระทำเพื่อประเทศชาติ
ท่านต้องการกระจายอำนาจออกสู่มหาชน ให้คนไทยทุกคน
มีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศ แต่การเปลี่ยนแปลง
นั้น^{๕๗}ก็คงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เหมือนประเทศญี่ปุ่น
และอังกฤษ แต่ให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจจำกัดภายใต้
รัฐธรรมนูญเท่านั้น

ถ้าท่านได้อ่านหนังสือเรื่อง “มหाराชและรัตนโกสินทร์” ของท่านปรีดีแล้ว จะเห็นได้ว่ามีหลายตอน ยิ่งถ้าได้ชมภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ซึ่งเขียนบทเขียนเรื่องและอำนวยการสร้างโดยท่านปรีดีแล้วจะเห็นได้ว่าภาพยนตร์เรื่องนั้นสร้างเพื่อเทิดทูนระบอบพระมหากษัตริย์ ในเรื่องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญขององค์พระประมุข (คือพระเจ้าจักรา ในท้องเรื่องผู้ครอบครองนครโยธยา) ที่ทรงกระทำยุทธหัตถีกับกษัตริย์พม่าได้รับชัยชนะ พันกษัตริย์พม่าด้วยพระแสงง้าวตกจากคอช้างแล้วมิได้ฟันเข้าเพื่อแสดงให้เห็นว่าพระทัยว่าทรงเป็นนักกีฬาและเป็นพระมหากษัตริย์ที่ไฝ่สันติธรรม ฯลฯ แนวความคิดของท่านปรีดี จึงนิยมในระบอบการปกครองโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุขตลอดมา เพียงแต่ต้องการให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญตามแบบอย่างของอารยะประเทศเท่านั้น

เรื่องที่ท่านปรีดี ถวายอารักขาแก่พระบรมวงศานุวงศ์ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นคำเล่าของ หม่อมเจ้าหญิงอัปภัศราภา เทวกุล กิติ์ เรื่อง พระบรมวงศานุวงศ์กับ ขบวนการเสรีไทย ของ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ กิติ์ ล้วนเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ใจของท่านปรีดี โดยแท้จริง

ถ้าท่านเป็นคนทูลจิตติร้ายท่านคงขี้มมือบัจจามิตรมาทำลายล้างเสียในระหว่างสงครามก็เป็นได้ แต่ท่านกลับเทิดทูนพระบรมวงศานุวงศ์มิให้ได้รับอันตรายแต่อย่างใด นี่ก็นับว่าท่านได้สร้างพระคุณไว้ต่อชาติที่ผู้มึนคุณธรรมในหัวใจไม่สามารถจะปฏิเสธได้เช่นกัน.*

๑. เมื่อท่านปรีดี พนมยงค์ ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ได้มีพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีกตัญญูกตเวที ตาธรรมอยู่ในพระทัย ได้โทรเลขแสดงความเสียพระทัยไปยังท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์ ที่นครปารีส อาทิเช่น พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร และที่มีจดหมายไปแสดงความเสียพระทัย อาทิเช่น ม.จ. มารยาตกรัณญา ดิสกุลและพระญาติ, ม.จ. ชิตชนก กฤดากรและชานา, หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร (ชานาในพระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร) เป็นต้น (ดูรายละเอียดได้จากหนังสือชื่อ "มิตรกำสรวล เนื่องในมรณกรรมขอ รัฐบาลฯ พอวสุปรีดี พนมยงค์" จัดพิมพ์โดยโครงการปรีดีพนมยงค์กับสังคมไทย, โรงพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, กรุงเทพมหานคร. ๒๕๒๖)

ท่านปรีดี กับ พระเจ้าวรวงศ์เธอ

พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เป็นพระ...

บรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ มีฐานันดรศักดิ์รองจากสมเด็จพระบรม-

โอรสราชสยามมกุฎราชกุมาร พระองค์ถือว่าท่านปรีดี

เป็นพระสหาย ทรงเรียกท่านปรีดีว่า "อาจารย์" พระองค์

ทรงเชื่อในความบริสุทธิ์ของท่านปรีดี ที่มีผู้ใส่ร้ายท่านเกี่ยวแก่

กรณีสวรรคตของพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงเชื่อในปรีชา

สามารถทางด้านความรู้ และถือว่าท่านปรีดี เป็นพระสหาย

ตลอดมา

เมื่อท่านผู้หญิงพูนศุขและครอบครัวทำพิธีรำลึกถึงคุณปาล

พนมยงค์ ที่สมาคมธรรมศาสตร์ที่ซอยงามดูพลี ท่ามหามหา

พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลก็เสด็จไปร่วมงานด้วย แม้เมื่อมหา

วิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดงานครบร้อยวันแห่งการอสัญกรรมของ

ท่านปรีดี ที่หอประชุมใหญ่ข้าพเจ้าก็เห็นกับตาว่าพระองค์ได้

เสด็จไปร่วมในพิธีในครั้งนั้นด้วย เป็นการร่วมไว้อาลัยแก่พระ

สหายในครั้งสุดท้าย

พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เคยเสด็จไปปารีสและแวะ

เยี่ยมท่านปรีดี หลังจากพระองค์เสด็จกลับมาแล้วก็ได้ประทาน

สัมภาษณ์แก่นังสือพิมพ์ สยามไทม์ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๔ ในเรื่องที่พระองค์ได้เสด็จไปเยี่ยมท่านปรีดีว่า

“ฉันไปยุโรปเมื่อต้นฤดูร้อนเมษายนที่แล้ว ผ่านกรุงปารีส ก็ได้แวะเยี่ยมหลวงประดิษฐ์ ฯ ในฐานะเพื่อนฝูงที่เคยชอบพอกันแต่สมัยที่เป็นนักเรียนที่ประเทศฝรั่งเศส”

“เมื่อเราทั้งสองพบกันครั้งแรก หลังจากที่เราไม่ได้พบกันมา ๒๓ ปี จึงได้ถามไถ่ทุกข์สุขของกันและกันอยู่พักใหญ่แล้วหลังจากนั้นก็ชวนไปร่วมรับประทานอาหารที่ภัตตาคารเก่าแห่งหนึ่ง เพื่อรำลึกถึงความหลังเมื่อครั้งเป็นนักเรียนด้วยกัน และสนทนากันในเรื่องต่าง ๆ อย่างเพื่อนรัก เมื่อครั้งปฐมวัยเป็นเวลา ๕ ชั่วโมง ว่ากันในฐานะเพื่อนฝูงแล้ว หากจะไม่ยอมพบปะกันเมื่อมีโอกาสดี้ออกจะใจจืดใจดำมากไป”

ผู้สื่อบ่าวทูลถามว่า ขณะทรงสนทนากับหลวงประดิษฐ์ ฯ หลวงประดิษฐ์ ฯ ได้ปรารภเรื่องจะกลับมาประเทศไทยหรือไม่ พระองค์ภาณุ ฯ ตรัสว่า

“เป็นธรรมดาที่คนไทยทุกคน เมื่อจากประเทศไปนาน ย่อมอยากกลับมาสู่กลิ่นไอของประเทศชาติของตน ส่วนหลวงประดิษฐ์ ฯ จะกลับมาหรือไม่ขึ้นอยู่กับเรื่องของกฎหมายบ้านเมือง

ถ้าหลวงประดิษฐ์ฯ จะกลับมาก็คือเป็นเรื่องของคนไทยทั้งชาติ หรือ
แม้บางที่ผู้นำเพียง ๒-๓ คน ไม่อยากให้เกิดก็กลับไม่ได้”

พระองค์ภาณุฯ ตรัสถึงเรื่องการเมืองว่า ผู้นำเพียง
๒-๓ คน จะกันไม่ให้หลวงประดิษฐ์ฯ กลับมา ซึ่งในฐานะ
เขาเป็นคนไทยคนหนึ่งก็จะเป็นบาปเวรอย่างหนัก โดยเฉพาะ
ขณะนี้ หลวงประดิษฐ์ฯ อยู่ในบัจฉิมนัยแล้วย่อมต้องการที่จะ
กลับมาพึงกระตุกในบ้านเกิดเมืองนอนอย่างแน่ ๆ ผู้ส่อข่าวได้
ทูลถามว่า หลวงประดิษฐ์ฯ ในฐานะคุ้นเคยกับพระองค์ชายเป็น
ผู้มีอุทมคติเพียงใด พระองค์ภาณุฯ ตรัสว่า

“หลวงประดิษฐ์ฯ เป็นบุคคลหนึ่งที่รักชาติบ้านเมืองมาก
ส่วนความรักความต้องการหลวงประดิษฐ์ฯ อาจไม่ถูกทางสำ-
หรับคนอื่นก็ได้”

ผู้ส่อข่าวได้ทูลถามต่อไปว่า หากหลวงประดิษฐ์ฯ กลับมา
ในฐานะพระองค์เป็นเชื้อพระวงศ์อาวุโส พอตรัสตอบได้ไหม
ว่า คณะพระบรมวงศานุวงศ์จะเข้าพระทัยในปัญหาประการ
ใด พระองค์เจ้าภาณุฯ ตรัสตอบว่า

“ตอบไม่ได้ในความรู้สึกของคนอื่น แต่ในฐานะส่วน
พระองค์แล้วเห็นว่า หากหลวงประดิษฐ์ฯ มีสิทธิสมบูรณ์ในทาง
กฎหมายและการเมืองก็ควรกลับไปได้”

พระองค์ภาณุฯตรัสถึงเรื่องเศรษฐกิจของไทยต่อไปอีกว่าเป็นเรื่องต้องแก้ไข และสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบันมีเรื่องต้องแก้ไขอีกมากมาย แต่จะเจาะจงให้หลวงประดิษฐ์ฯเป็นผู้แก้ไขหรือใครนั้นเป็นเรื่องที่ตอบไม่ได้

พระองค์ภาณุฯพูดถึงสุขภาพของหลวงประดิษฐ์ฯว่า แม้อายุจะอยู่ในขั้นปัจฉิมวัย แต่หลวงประดิษฐ์ฯยังมีพลานามัยสมบูรณ์ดีมากและยังมีมันสมองที่เฉียบแหลมมิได้หลงลืมไปตามวัย ขณะนี้หลวงประดิษฐ์ฯยังคงเป็นห่วงชาติบ้านเมืองอยู่มาก จะเห็นได้จากการที่ท่านได้สอบถามถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศไทยหลายประการ

พระองค์ภาณุฯทรงตรัสในที่สุดว่า

“แม้หลวงประดิษฐ์ฯจะมีความคิดเรื่องการเมืองประการใดก็ตามที่ แต่ในเรื่องส่วนตัวที่เคยร่วมรักใคร่กันมาก็ไม่เปลี่ยนแปลง และแม้ว่าใครจะเข้าใจว่าหลวงประดิษฐ์ฯเป็นคอมมิวนิสต์ก็ตามที่ ส่วนฉันเมื่อรู้อะไรมาก็พูดอย่างเปิดเผยและคนไทยคงเข้าใจว่าฉันไม่ใช่คอมมิวนิสต์เป็นแน่”

คำประทานสัมภาษณ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า
 ภาณุพันธุ์ยุคลซึ่งเป็นพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ที่ได้ให้สัมภาษณ์
 เช่นนี้ย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ถ้าท่านปรีดีเป็นผู้วางแผน
 ปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๘ ตามข่าวที่มีผู้บิดเบือนใส่
 คล้ายท่าน พระองค์ซึ่งเป็นพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่จะยังคบหา
 สماعกับท่านปรีดีอยู่อีกละหรือ ? การใส่ร้ายท่านปรีดีนับเป็น
 การบิดเบือนประวัติศาสตร์ครั้งยิ่งใหญ่ . เป็นการทับถมคนดี ๆ
 คนที่มีความรู้ความสามารถอย่างไม่มีความละอายแก่ใจ เป็น
 เรื่องบัดขบที่สดในประวัติศาสตร์ไทยเรื่องหนึ่ง

ความรู้ความสามารถ และความเป็นคนรักชาติบ้านเมือง
 เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแม้แต่พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคลอัน
 เป็นพระบรมวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ แล้วคนระดับธรรมดา ๆ จะไป
 เข้าใจผิดท่านได้อย่างไรกัน

ท่านปรีดี พนมยงค์

กับ

การก่อตั้งหอสมุดตำราโบราณภาพ

จากการสร้างภาพยนตร์เรื่อง พระเจ้าช้างเผือก กิตติ
จากการถวายความปลอดภัยพระบรมวงศานุวงศ์เพื่อให้พ้นภัย
จากระเบิดในสงครามโลกครั้งที่ ๒ กิตติ แสดงให้เห็นว่าท่าน-
ปรีดีเป็นผู้เคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ภายใต้กฎ-
หมายเป็นอย่างยิ่งผู้หนึ่ง พระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ที่ทรง
สร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติท่านปรีดียกย่องสรรเสริญ
ด้วยความจริงใจ เช่นตำราที่จะสร้างหอสมุดตำราโบราณภาพ
เป็นต้น

เกี่ยวกับเรื่องนี้หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมย์ ดิศกุล พระธิดา
ในสมเด็จพระนครินทราบรมราชชนนีได้ทรงบันทึกไว้ว่า “เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๘๕ เราได้กลับมาจากปารีส เพราะเสด็จพ่อไม่ทรง
สบายเป็นโรคพระหทัยพิการ เสด็จพ่อให้ไปเฝ้า ข้าพเจ้า
เดินเข้าไปเฝ้าในห้องหนังสือ ท่านกับเฝ้าข้างพระองค์บอก
ให้นั่งลงก่อน แล้วท่านก็มองหนังสือรอบ ๆ ห้อง แล้วก็ลง
มองพระบาทของท่านที่กำลังบวมอยู่ ท่านถามว่าจะทำอย่างไร
กับหนังสือของพ่อ ข้าพเจ้าทูลว่าจัดเป็นห้องค้นคว้าต่อที่ทรง

ทำไว้ แต่ยังไม่ทราบว่ารัฐบาลจะรับหรือไม่ และทำอะไร
 ถึงจะไม่ให้หายได้ แต่ไม่เป็นไรถ้าที่นี้ยังทำไม่ได้ หม่อมฉัน
 จะให้หอสมุดที่ยุโรปหรืออเมริกาไปก่อน เมื่อคนไทยเห็นคุณค่า
 เมื่อใดก็ไปจัดการเอามาแล้วกัน ท่านมองดูข้าพเจ้าแล้วตรัสว่า
 อย่าลืมที่เราเกิดมาเป็นคนไทย ข้าพเจ้าทูลว่าก็ถูกแล้ว แต่ถ้า
 เขาไม่ต้องการหม่อมฉันก็ขัดเยียดให้ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม
 หม่อมฉันมีชีวิตอยู่จะทำงานนี้ให้ได้ ท่านหันมามองข้าพเจ้า
 ถามว่า ‘แน่หรือ’ ข้าพเจ้าทูลว่า ‘แน่’ แล้วก็ร้องไห้โฮ

“จ. ๕. ๕.
 “ทันต่อมาวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๘๖ เสด็จพ่อก็ทรงตั้ง
 ให้ข้าพเจ้านั่งกับพระโกศตลอดวัน เสี่ยงบอมบ์เสี่ยงอพยพกัน
 ทั่วกรุงเทพฯ เราก็คอยนั่งยกพระโกศและคอยดับระเบิดไฟใน
 เวลาจำเป็นอยู่เช่นนั้น ในระยษนั้นเองน้องชายข้าพเจ้ากลับ
 จากทำงานมาบอกว่า มร มัสซึโมโตะ คนสถานทูตญี่ปุ่นมาถาม
 ว่า เรื่องห้องสมุดของเสด็จพ่อท่านจะทำอย่างไรกัน เธอได้บอก
 ไปว่าเป็นเรื่องของพี่สาวคนเดียว อีก ๒-๓ วันก็มาบอกอีกว่า
 รัฐบาลญี่ปุ่นต้องการมากทีเดียว และทำท่าว่าจะเรียกเอาเท่า
 ใดก็ได้ ข้าพเจ้าร้องไปว่า ‘เอ... ถ้าเขาร้องขอห้องสมุด
 เทโนเอบ้างจะขายมียะแล้ว’ น้องชายได้บอกไปแล้วว่า พี่จะทำ
 ห้องสมุดดำรงฯ ต่อมาน้องชายก็กลับมาบอกอีกว่าวันนั้นเขาพบ

กับญูปุ่น เขาขอโทษว่า เขาเสียใจที่ได้มาพุดห้องสมุดของ
เสด็จพ่อ เขาไม่มีเจตนาจะถูกละเลย

“ญูปุ่นก็มา ท่านก็บอกว่าบอกเขาเถิดว่าฉันจะให้ชาติ
ของฉัน ญูปุ่นต้องการเรียนก็มาเรียนที่นี้ได้ แต่เวลานี้ยังคิด
ทำอะไรไม่ได้เพราะบอมบ์อีกทีกันนัก คุณกันสักครู่เขาก็กลับไป
๒-๓ วันต่อมาท่านปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ให้คนมาบอกข้าพเจ้าว่าเรื่องห้องสมุดของเสด็จพ่อนั้น
ท่านปรีดีเห็นว่าควรเป็นของชาติ ขอให้ข้าพเจ้าได้รื้อถอนให้
และอยากให้ข้าพเจ้าทำเป็นเล่ม ๆ ออกเป็นรายเดือน ข้าพ-
เจ้าตอบขอบคุณแล้ว บอกว่า จะเอา ไว้บอก กับท่านเองเมื่อ ได้
พบกัน

ครั้นถวายพระเพลิงเสด็จพ่อแล้ว ข้าพเจ้าก็ขึ้นหนังสือ
ที่หาไม่ได้แล้วใส่หีบไปไว้ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติกับพระอัง-
การ เพื่อยุทธานปรีดีเชิญสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าและ
พระราชวงศ์ ให้อพยพไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน และ
ตัวท่านเองก็ออกไปเฝ้าเยี่ยมทุกวันเสาร์ เช้าวันอาทิตย์หนึ่ง
ท่านปรีดีกับท่านผู้หญิงข้ามฟาก ไปเยี่ยมพระอาการเสด็จพ่อ
และแวะมาเยี่ยมข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าจึงมี โอกาสได้ขอบคุณ
ท่านปรีดีที่ได้แนะนำเรื่องหนังสือของเสด็จพ่อ ตรงกับความ

ตั้งใจของข้าพเจ้าเพราะข้าพเจ้าก็ลำบากใจ ไม่รู้จะตั้งต้นบอกกับใครดีว่า หนังสือของพ่อฉันควรเป็นสมบัติของชาติ ท่านปรีดีรับว่าจะช่วยเมื่อถึงเวลาที่ต้องทำ แล้วก็ช่วยจริง ๆ ตั้งแต่บอกกับรัฐบาลจนสำเร็จเป็นรูปจนบัดนี้

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเป็นเจ้านายที่สนพระทัยและทรงงานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ ไว้มาก ใคร ๆ ก็ถวายพระนามพระองค์ท่านว่า “พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย” ท่านปรีดีก็เหมือนคนไทยทั้งหลายที่มีสามัญสำนึกที่ดีคือการยกย่องเทิดทูนคุณงามความดีของผู้ที่ช่วยกันสร้างชาติ โดยเฉพาะสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แม้ว่าจะเป็นเจ้านายในสมัยเก่า แต่พระองค์ได้ทรงรวบรวมตำนาน, พงสาวดารแห่งความเป็นชาติไทยไว้มากมายอีกทั้งยังได้นิพนธ์งานด้านประวัติศาสตร์ ไว้มากมาย พระองค์ทรงเป็นปราชญ์และเป็นบุคคลสำคัญของชาติที่คนไทยทุกคนจะลืมพระเกียรติของพระองค์ไม่ได้

เหมือนคน ฝรั่งเศส จะลืมพระเกียรติคุณของนโปเลียนมหาราชไม่ได้ฉันนั้น !!

✧ การมีแนวความคิดเพื่อพัฒนาหรือพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองอย่างแน่วแน่ของคุณท่านปรีดีนั้น ท่านไม่ได้ดำเนินคนเดียวที่สร้างคุณงามความดีให้กับประเทศชาติในอดีตเป็นแน่ สิ่ง

ที่ท่านต่อต้านคือระบอบที่ขัดต่อความเจริญของประเทศชาติและ
 ราษฎรไทยเท่านั้น คนที่ขัดขวางความเจริญของประเทศไม่ว่า
 จะเป็นเจ้าหรือคนธรรมดาย่อมได้รับคำติจากท่านปรีดี แต่
 สำหรับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ พระองค์ท่านทรง
 สร้างสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อชาติอย่างมหาศาล ฉะนั้นท่านปรีดี
 จึงสร้างสิ่งที่เป็อนุสรณ์สถานถึงพระองค์ท่านสิ่งนั้นคือ

หอสมุดกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ท่านปรีดีได้ดำริที่จะสร้างหอสมุดนี้เมื่อท่านยังอยู่ใน
 อำนาจ ดังหลักฐานคือจากพระนิพนธ์ของหม่อมเจ้าหญิง
 พูนพิสมัย ดิศกุล ดังได้อ้างไว้แล้ว จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่า
 คนอย่างท่านปรีดี พนมยงค์นั้น เป็นคนที่มีความจริงใจต่อ
 พระบรมวงศานุวงศ์อย่างแท้จริง ท่านจึงได้ยกย่องเทิดทูนสมเด็จพระ
 กรมพระยาดำรงราชานุภาพซึ่งสมัยนั้นเป็นสมัยที่คนไทยพากัน
 เกลียดเจ้า (หลังกบฏบวรเดชเป็นต้นมา) แต่ท่านปรีดีกลับ
 เป็นคนยกย่องและปกป้องพระบรมวงศานุวงศ์เสมอด้วยชีวิต ดัง
 จะเห็นว่า ได้จัดการอารักขาในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองได้
 กล่าวมาแล้ว ✱

แล้วจะให้เชื่อหรือว่าคนอย่างท่านเป็นผู้วางแผนปลง-
 พระชนม์ ร. ๘
 ใครเชื่อก็แย่เต็มทีละ

ความเปลี่ยนแปลงของ พระบรมวงศานุวงศ์หลังเหตุการณ์ “กบฏบวรเดช”

เมื่อก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ฐานะ
ของพระบรมวงศานุวงศ์เป็นที่ยกย่องเทิดทูนอย่างสูงส่งเนื่องจาก
ท่านเหล่านั้นเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขในราชตระกูลผู้ซึ่งเคยปกป้อง
แผ่นดินไทยมาในบางยุคบางสมัย บุญคุณอันนั้นจึงมีให้คนไทย
สำนึกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ท่านเหล่านั้นทรงเป็นอภิสิทธิชนโดย
กำเนิด หากทรงกระทำผิดกฎหมายอะไรขึ้นก็ไม่ต้องขึ้นศาล-
ธรรมดาแต่ทรงขึ้นศาลของกระทรวงวัง แม้ว่าจะมีความผิด
อย่างฉกรรจ์ก็เพียงแต่กักบริเวณและเอาไปตรวนใส่พานวางไว้
หน้าห้องเท่านั้นเอง

แม้ในการปกครองบ้านเมืองก็ทรงกระทำการไปตาม
ลำพังโดยไม่ฟังเสียงของราษฎรผู้เป็นข้าและไพร่ (ไพร่ฟ้า
ข้าแผ่นดิน) ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าก็อยู่ในมือของพวกเขา
เจ้าเท่านั้น ดังคำประกาศของคณะราษฎรในวันปฏิวัติ พ.ศ.
๒๔๗๕ ตอนหนึ่งว่า “ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่า
ราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองโดยขาดหลักวิชาการ

ปล่อยให้บ้านเมืองเป็นไปตามยถากรรม ดังที่จะเห็นได้จาก
ความตกต่ำทางเศรษฐกิจและความฝืดเคืองในการทำมาหากิน
ซึ่งราษฎรได้รูก้นอยู่ทั่วไปแล้ว รัฐบาลของกษัตริย์เหนือกฎ-
หมายมิสามารถแก้ไขพินขึ้นได้.....”

“รัฐบาลของกษัตริย์ได้ถือเอาราษฎรเป็นทาส เรียกว่า
ไพร่บ้าง ข้าบ้าง เป็นสัตว์เดรฉานไม่ดีกว่าเป็นมนุษย์ เหตุ
ฉะนั้นแทนที่จะช่วยราษฎรกลับพากันทำนาบนหลังราษฎร จะ
เห็นได้ว่าภาษีอากรที่บีบคั้นเอามาจากราษฎรนั้น กษัตริย์ได้
หักเอาไว้ใช้ส่วนตัวบ้างหนึ่งเป็นจำนวนหลายล้าน ส่วนราษฎร
กว่าจะหาได้แม้แต่เล็กน้อยแทบเลือดตากระเด็น ถึงคราวเสีย
เงินราชการหรือภาษีใด ถ้าไม่มีเงิน รัฐบาลก็จะยึดทรัพย์หรือ
ใช้งานโยธา แต่พวกเจ้ากลับนอนกินกันเป็นสุข ไม่มีประเทศ
ใดในโลกจะให้เงินเจ้ามากเช่นนั้น.....”

นั่นคือประกาศของคณะราษฎรที่ประกาศให้ประชาชน
ทราบเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ แสดงให้เห็นความเป็นอยู่ของ
พระบรมวงศานุวงศ์ในสมัยนั้นที่ราษฎรจะต้องเสียภาษีเพื่อให้
พวกเจ้ามีเงินไปใช้สอยกันอย่างฟุ่มเฟือย แต่ละพระองค์นอกจาก
มีพระราชทรัพย์จาก “เงินปี” แล้วยังมีมรดกอันเป็นที่ดิน
อย่างมากมายมหาศาล บางพระองค์ถึงกับต้องมีสำนักงาน

จัดผลประโยชน์เช่นสำนักงานจัดผลประโยชน์บริพัตร, สำนักงาน
งานจัดผลประโยชน์รังสิต เป็นต้น แต่ละพระองค์มีที่ดินที่นา
เป็นพันไร่หมื่นไร่ มีความเป็นอยู่อย่างที่เราเรียกว่า “อยู่อย่าง
ราชา” แตกต่างจากไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั่วไป

แม้ว่าต่อมาได้มีราษฎรสามัญได้มีโอกาสไปศึกษาเล่าเรียน
ที่เมืองนอกเมืองนา พวกเขาก็ก็นำไปแสดงความเป็นอภิสิทธิชน
หรือความไม่เสมอภาคกันอีกดั่งบันทึกของคนร่วมสมัย เช่น
ม.ล. มานิจ ชุมสาย ได้เขียนไว้ในหนังสืออดีตชีวประวัติชื่อ
ปาร์ ลุย แวม ดังความตอนหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึงระบบชนชั้น
ในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อสมัย
ที่ท่านไปเรียนที่ประเทศอังกฤษว่า

“การสมาคมกับนักเรียนไทยในสมัยนั้น ผิดกับเดี๋ยวนี้
มาก มีการแบ่งชั้นวรรณะลูกเจ้าหลานใคร นักเรียนไทยขณะ
นั้นมีประมาณเพียง ๒๐๐ เศษ ๆ ทุนเล่าเรียนมีน้อย นอกจาก
ทุนเล่าเรียนหลวง ก็ทุนของกรมรถไฟและต่อมาก็มีทุนของ
กระทรวงศึกษาธิการมีทั้งหมดไม่กี่คน จัดอยู่ในประเภทคนชั้น
ต่ำ เพราะนอกนั้นเขาเป็นแต่ลูกเจ้า ลูกขุนนางใหญ่ ๆ โต ๆ
ทั้งสิ้น การคบหาสมาคมกับนักเรียนไทยด้วยกันจึงต้องระวัง
เพราะพ่อของเขามีอำนาจมากและเขาลือลั่นมาก ใช้ง่าย

กันอย่างฟุ้งเฟ้อเพราะพ่อแม่มีสตางค์ ส่งเงินไปให้ เจ้าชนะ
 นันมีหลายองค์ด้วยกันบางองค์ข้าพเจ้ารู้จักดี เพราะบังเอิญ
 ข้าพเจ้าก็ได้ไปเรียนร่วมสำนักเจ้า เลยคุ้นเคยกัน แต่ก็อย่าง
 ถือ ๆ ทั่วตามเคย บางคนถามข้าพเจ้าต่อ ๆ ว่า พ่อเป็น
 เจ้าพระยาอะไร กระทบวงไหน พอทราบว่าไม่ใช่ลูกเจ้าพระยา
 ก็เบือน เวลานี้ล้วนแต่พ่อเป็นใหญ่เป็นโตกันทั้งนั้น ข้าพเจ้า
 จึงมีแต่เพื่อนที่ถือว่าเป็นคนชนไพร่ด้วยกัน แต่ลูกเจ้านาย
 ก็หนีไม่พ้นอยู่ดี เพราะโรงเรียนที่ข้าพเจ้าไปอยู่ทุกวันเชอร์มนม
 ลูกเจ้าพระยาอยู่คนหนึ่งชื่อ นายมาลา เวลาเมื่อไปเรียนด้วย
 กันก็คบกันได้ แต่การแบ่งชนวรรณะก็ต้องมีอยู่เพราะเป็น
 สมัยเจ้านาย... ฯลฯ.....”

“ในบรรดาพวกเจ้าก็ยังมีส่วนอื่นอีกคือ เจ้าชนพระองค์
 เจ้า และ เจ้าชนหม่อมเจ้า พวกพระองค์เจ้าถือว่าเป็นคนละ
 ชนไม่ลงมาคลุกคลีด้วย ถือตัวอยู่ต่างหาก ไปคบได้แต่ฝรั่ง
 เพราะไม่เสียเกียรติ ส่วนพวกหม่อมเจ้าเมื่อพวกพระองค์เจ้า
 เขาไม่คบก็เลยต้องมาคบกับไพร่ เช่นข้าพเจ้า”

เมื่อท่านปรีดี พนมยงค์ และคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว

๑-๒ หม่อมหลวงมานิจ ขุมสาย, ปาร์ ลุย แมม, กรุงเทพ
 มหานคร, โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓.

๕๕

การแบ่งชั้นวรรณะและการทงตัวของพวกศักดินาก็ลดลงมาตามลำดับ การทำตัวเป็นอภิสิทธิ์ชนเริ่มจะน้อยลงตามลำดับ^{๕๕๗} ทั้งนี้เป็นเพราะระบอบการปกครองชนิดใหม่และกฎหมายใหม่ที่บัญญัติให้พวกเจ้าต้องมาขึ้นศาลเหมือนกับราษฎรสามัญ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ นายพลเอกพระองค์เจ้าบรมเดชกฤษฎาภกร อดีตเสนาบดี กระทรวงกลาโหมไม่ทรงพอพระทัยในการบริหารบ้านเมืองของคณะราษฎรจึงได้ร่วมกับขุนนางหลายท่านได้จัดทัพและยกมาจากนครราชสีมาเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เพื่อปราบปรามคณะราษฎร แต่เนื่องจากมีอาวุธลำสม่ียงกว่ากองกำลังผสมของรัฐบาล ในที่สุดก็พ่ายแพ้ไป องค์แม่ทัพและนายทหารของพระองค์ได้ลี้ภัยการเมืองอยู่ในประเทศเวียดนามและเขมรถึง ๑๖ ปี การรบพุ่งระหว่างคนไทยต่อคนไทยด้วยกันในครั้งนั้นทำให้มีผู้คนล้มตายและทรัพย์สินเสียหายไม่ใช้น้อย เสร็จจากปราบกบฏแล้วทางรัฐบาลมีการปูนบำเหน็จความชอบให้แก่ทหารผู้ปราบกบฏอย่างมาก หลวงพิบูลสงครามได้เลื่อนยศเป็นนายพันเอก มีการสร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชื่อเหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญมอบให้แก่กัน มีการสร้างอนุสาวรีย์ปราบกบฏไว้ที่บางเขน ในระหว่างเกิดการสู้รบกันนั้น

รัฐบาลในกรุงเทพฯ ได้ อ้างทุกคำพูดว่า “รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”

หลังจากปราบกบฏเสร็จแล้วผู้ที่ถูกจับมาได้ถูกศาลพิเศษที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นตัดสินลงโทษอย่างรุนแรง มีการจับขังคุกบ้างขวาง แล้วเนรเทศไปปล่อยที่เกาะตะรุเตาและเกาะเต่า ไปเสียชีวิตเสียอีกหลายคนนักโทษในครั้งนั้นมีเจ้านายรวมอยู่ด้วย อาทิเช่น หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร พระอนุชาของพระองค์เจ้าบรมเดช เป็นต้น ทางรัฐบาลสมัยนั้นได้กระทำให้คนไทยทั่วไปเกลียดสถาบันเจ้า รัฐบาลจะจับกุมแม้กระทั่ง หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ ฯ พระเชษฐาของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ สมัยนั้นเจ้านายที่สำคัญ ๆ ได้เสร็จออกไปประทับยังต่างประเทศ เนื่องจากกรณีกบฏบรมเดช ทำให้ต้องถูกระแวงจากรัฐบาล จอมพล. ปิบูลสงครามกันทั่วไป

พลตรีอนันต์ ปิบูลสงคราม ได้เขียนไว้ในหนังสือชีวประวัติ จอมพล. ปิบูลสงคราม ผู้เป็นบิดามีข้อความตอนหนึ่งว่า “ตั้งนั้นแทนที่พระองค์เจ้าบรมเดชจะได้รับคำ

๑. อ.ก. รุ่งแสง (นามแฝง), พ. ๒๗ สายลับพระปกเกล้า ฯ กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ไทยเชชม (ไม่มีปีที่พิมพ์).

ตอบทั้งที่คิดหวังไว้จึงถูกถวายกระสุนปืนใหญ่เป็นคำตอบ เสียง
 ปืนใหญ่ของฝ่ายรัฐบาลดังสนั่น หนักแน่น เด็ดขาด และ
 ก้องกัมปนาทไปทางทิศเหนือสู่แนวรบของพระองค์เจ้าบรมเทศที่
 บางเขนแล้วก็ดังสะท้อนกลับมาทางทิศใต้ ผ่านกรุงเทพมหานคร
 เลี้ยวไปไกลจนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้เรือยนต์เร็ว
 ลำหนึ่งชื่อ “ศรวิรุณ” พร้อมด้วยเสบียงสุราอาหารครบบริบูรณ์
 ภายใต้งบับ การของเรือเอกหลวง ประดิษฐ์นาวายุทธ อภิตรอง
 พระเอกในภาพยนตร์เรื่องเลือดทหารไทยต้องออกจากพระราชวัง
 ไกลกังวลที่หัวหินอย่างกระชั้นหันเมื่อ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๗๖ รอน
 แรมไปในทะเลหลวงเป็นเวลาสามวันสามคืน ผ่าคลื่นผืนพายุ
 แล่นไปจนถึงจังหวัดสงขลา ในเรือ “ศรวิรุณ” ลำนี้ พระบาท-
 สมเด็จพระปกเกล้าฯ กับสมเด็จพระนางรำไพพรรณีประทับ
 ยืนด้วยพระอาการท้อแท้ ข้าราชการบริพารจำนวนหนึ่งที่ตามเสด็จ
 มีอาการกระสับกระส่าย คล้ายได้ประจักษ์กรรมทำผิดอย่างหนึ่ง
 อย่างไม่ได้ไว้

-
๑. อ.พิบูลสงคราม, จอมพล ป. พิบูลสงคราม หน้า ๑๘๕
 กรุงเทพมหานคร, พ.ศ. ๒๕๑๘. จากข้อเขียนนี้ทำให้มอง
 เห็นทรยศของจอมพล ป. ว่าจงรักภักดีต่อพระราชวงศ์
 แค่ไหน

หลังจากการปราบกบฏบวรเดชเสร็จแล้ว หลวงพิบูล-
สงคราม ได้มีอำนาจทางการเมืองขึ้นตามลำดับ ในยุคสมัยของ
ท่าน^๑นี้ ได้มีการแสดงออกให้เกลียดชังสถาบันเจ้าหลายประการ
สมัยนั้นใครจะรักภักดีต่อพวกเจ้ามากมายจะมีศัพท์เรียกกันว่า
“พวกโรแบลลิสม์” รัฐบาลของหลวงพิบูลสงครามมีแนวโน้ม
อันเป็นอคติต่อพวกเจ้ามากที่สุดทีเดียว แม้เมื่อพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไป
ทรงลี้ภัยการเมืองเมื่อเกิดกรณีกบฏบวรเดชไปยังจังหวัดสงขลา
ผู้^๒ที่ให้ความจงรักภักดีโดยเฉพาะที่เป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ถูก
รัฐบาลเอาความผิด “เมื่อเสด็จกลับแล้ว ข้าราชการทางสงขลา
ท^๓รับเสด็จถูกสอบสวน และปลดออกจากราชการหลายคน
เป็นต้นว่าหลวงถรงค์วังษา (จรัส ภูมุนาค) นายอำเภอ
หาดใหญ่” ๑

หลังจากปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นต้นมาสถาบันกษัตริย์ของ
ไทยได้ตกต่ำลงมาเรื่อย ๆ บางคนถึงกับเขียนโจมตีในหน้าหนังสือพิมพ์ “ตำหนิตติเตียนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าว่าทรง
เป็นผู้ทำให้เสียดินแดนไปในสมัย ร.ศ. ๑๑๒ และหนักมือถึง
กับจ้วงจาบหยาบหยามมาถึงสมเด็จพระ^๔” ๒ และในสมัยรัฐบาล

๑. ๒. สมภพ จันประภา. สมเด็จพระศรีสวรินทราบา หนา
๒๕๖, กรุงเทพมหานคร, พ.ศ. ๒๕๒๐.

จอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้นเองได้มีการจับกุมคุมขังและตั้งศาลพิเศษขึ้นปราบปรามปรบักซ์ทางการเมืองเป็นจำนวนมาก ในจำนวนผู้ต้องสงสัยนั้นมี กรมขุนชัยนาทนเรนทร พระโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมอยู่ด้วย เจ้านายพระองค์นั้นถูกจับหลังจากเสด็จกลับจากเชียงใหม่ “เมื่อได้พระองค์มาถึงกรุงเทพฯ แล้วในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑ ทางการก็ส่งไปคุมขังไว้ที่สถานตำรวจพระราชวังในห้องขัง ผู้ต้องขังทั้งหลาย ขวั้นกระเทือนขวัญผู้คนมากเพราะสมเด็จพระยาชัยนาทฯ เป็นพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ ทรงมีพันธะสนิทกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ เป็นส่วนพระองค์พิเศษต่างไปจากพระบรมวงศ์พระองค์อื่นด้วย”

ที่น่าเรื่องราวเก่า ๆ จากหลักฐานต่าง ๆ ที่มีผู้เขียนไว้มานำแสดงให้ท่านผู้อ่านได้เห็นนั้นเพื่อ จะพิสูจน์ให้เห็นการกระทำของรัฐบาลหลังการฉกชิงอำนาจใหม่ ๆ และกระทำหนักมือ ขนเมอจอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรี ดังที่คุณสมภพ จันทรประภา ได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือ สมเด็จพระศรีสวรินทิรา ว่า “การดำเนินงนรุดหน้าไปไกลถึงกับให้ถวียนเกิดของท่านผู้นำ (คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม) เป็นวันหยุด

ราชการ และยกเลิกวันสวรรคตในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ๒๓ ตุลาคม มีต้องเป็นวันหยุดทางราชการต่อไป เพลงสรรเสริญพระบารมีได้รับการพิจารณาว่ายาวเกินสมควร ได้มีการขอให้สั้นลงบรรเลงได้จบในเวลาไม่ถึงครึ่ง ราชาศัพท์ก็ได้รับการพิจารณาปรับปรุงในครั้งนั้น คำแรกที่ถูกปรับปรุงคือคำ 'เฉลิมพระชนม์พรรษา' โดยปรับปรุงเป็น 'วันเกิดในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว' พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และพระบรมวงศ์ถูกปลดออกจากสถานที่ราชการ ผู้เขียนได้เห็นกับตาที่คนงานปลดพระบรมรูปในตึกอักษรศาสตร์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลงมาเก็บไว้ในโรงเก็บของหน้าตึกที่เรียกกันว่า 'โรงต้ม'

ข้อความที่นำมาอ้างอิงนี้แสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของสถาบันกษัตริย์สมัยนั้นจะเห็นได้ว่านายกรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดหลังจากที่ปราบกบฏบวรเดชได้กระทำการรุนแรงต่อระบบเจ้าอย่างมาก เจ้านายที่เคยมีฐานะสูงส่งก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕ บาง

๑.๒. สมภพ จันทรประภา สมเด็จพระศรีสวรินทิราฯ.

กรุงเทพมหานคร, อมรการพิมพ์. พ.ศ. ๒๕๒๐.

องค์ถึงกับเป็นนักโทษถูกถอดพระอิสริยยศ ถูกถอดฐานันดรศักดิ์แห่งพระราชวงศ์ออกไปสิ้น แต่การกระทำที่รุนแรงต่างๆ นั้นในสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แทบทั้งสิ้น ไม่ได้มีในสมัยของรัฐบาลท่านปรีดี พนมยงค์ เลย

การที่เชื้อพระวงศ์บางองค์มีความโกรธแค้นท่านปรีดีนั้น จึงเป็นเรื่องที่เข้าใจผิด สำหรับจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้น เมื่อสักชนักรื่องการเสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ ๘ ใส่ท่านปรีดีได้สำเร็จ ทำลายชื่อเสียงของท่านปรีดีที่ก่อตั้งเสรีไทยช่วยกู้ชาติเรียบร้อยแล้วก็เริ่มยึดเอาสถาบันกษัตริย์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวยกย่องเทิดทูนอย่างไม่มีวันเว้นว่าในอดีตเคยทำ กรรมอะไรต่อสถาบันนี้ไว้บ้าง

ในอดีตนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยบีบบังคับพระบรมวงศานุวงศ์ เคยบีบบังคับให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ให้พระราชทานยศจอมพลให้แก่ตนเอง และข่มขู่ให้ผู้สำเร็จการแทนพระองค์ตกอยู่ภายใต้อำนาจตั้งที่ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ให้การต่อศาลอาญากรมสงคราม เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๔๘๘

เป็นหลักฐานว่า..... “เมื่อตอนที่จอมพล ป. เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการขอพระราชทานเงินกันหลายคราว ที่ขอเพื่อให้เป็นทุนเล่าเรียนของลูกก็มี ขอให้เป็นทุนของคณะผู้ก่อการไปใช้จ่ายก็มี และขอเป็นส่วนตัวก็มี ในการที่ข้าพเจ้าส่งพระราชทานนี้ ไม่ได้ส่งไปโดยเต็มใจ ตอนที่จอมพล ป. เป็นจอมพลนั้น นายประยูร ภมรมนตรี มาหาถามว่าเมื่อ นายกรัฐมนตรีความชอบมากมายเช่นนี้จะตั้งเป็นอะไร ข้าพเจ้าบอกว่าเมื่อเป็นพลตรียู่ก็ตั้งเป็นโท นายประยูรบอกว่าไม่ได้ทางกองทัพไม่ยอมต้อง เป็นจอมพลและต้องให้สายสะพายนพรัตน์ด้วย ข้าพเจ้าจึงว่าเมือกองทัพต้องการอย่างนั้นก็ตามใจ ผลสุดท้ายจึงแต่งตั้งให้จอมพล ป. เป็นจอมพล ให้สายสะพายนพรัตน์ตามที่กองทัพต้องการ การใช้อำนาจกองทัพมาขู่ข้าพเจ้านี้ใช้บ่อยเหลือเกิน เช่นเมื่อคราวจะให้พระยาพหลพลพยุหเสนาออกจากนายกรัฐมนตรีเพื่อแต่งตั้งหลวงพิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีแทนนั้น ก็มีหลวงพรหมโยธี ขุนนิรันดร์ชัย ขุนปลัดปรบัภัย หลวงสังวรยุทธกิจ หลวงกาจสงคราม นายอุทัย แสงมณี ไปหาข้าพเจ้าในเวลาค่ำคืน หลวงพรหมฯ

เป็นคนพูดว่าถ้าไม่เอาพระยาพล ๑ ออกเพื่อตั้งหลวงพิบูล ๑
เป็นนายกแล้ว จะเกิดยุ่งกันใหญ่ถึงกุเดตา คนอื่น ๑ ไม่มี
ใครพูดอะไรนอกจากหลวงกาจ ๑ พยักหน้าแล้วว่าถ้าจะเกิด
เรื่องใหญ่... ฯลฯ...

“ตอนที่จอมพล ป. นำให้มีการลาออกหรือให้พ้นจาก
บรรดาศักดิ์กันนั้นขุนนิรันดร์ชัย ได้มาทาบตามข้าพเจ้าจะได้มี
การตั้งบรรดาศักดิ์กันใหม่ เป็นสมเด็จพระยาชาวยบบัว
สมเด็จพระยาหึงบัว และขุนนิรันดร์ชัยถูกแต่งตั้งให้
เป็นกรรมการ โดยมณฑลสายสะพายนพรัตน์จะได้เป็นสม
เด็จพระยาชาวย ขงจอมพล ป. คนเดียวที่ได้สายสะพาย
นั้น เมื่อตั้งสมเด็จพระยาชาวยแล้วเมียของผู้นั้นก็ให้เป็น
สมเด็จพระยาหึงตามไปด้วย และในบัดนี้ก็ได้มีการ
ขอพระราชทานสายสะพายกันมากมาย ส่วนพวกเมียของ
ข้าราชการก็ไต่ถามกันด้วย ขงข้าพเจ้าเห็นว่าในประวัติศาสตร์
ชาติไทย ไม่เคยมีการให้สายสะพายผู้ชายและให้ตราผู้หญิง
กันมากมายถึงเช่นนี้ จนถึงกับข้าพเจ้าผู้คล่องสายสะพายให้
นั้นเป็นลมหน้ามืดไป

“ข้าพเจ้ารู้สึกว้า จอมพล ป. ฯ นั้นกระทำการเพื่อจะ
เป็นพระเจ้าแผ่นดินเสียเองแล้วภรรยาของจอมพล ป. ก็มีควา
มักใหญ่ไฉ่สูงทำนองเดียวกันเช่นเอารูปไปฉายในโรงหนังให้
คนทำความเคารพโดยมีการบังคับ ในการทำบุญวันเกิดก็ทำ
เทียบวันเฉลิมพระชนม์พรรษาของพระเจ้าแผ่นดิน เช่นมีตรา
ไถ่กางปึกประดับธงทิว ทำนองเดียวกับตราครุฑ หรือตรา
พระบรมนามาภิไธยย่อ และได้สร้างเก้าอี้^๕โทรน^๕บนทำนองเดียวกับ
เก้าอี้^๕โทรนของพระเจ้าแผ่นดิน เว้นแต่ใช้ตราไถ่กางปึก
แทนครุฑเท่านั้น นอกจากนั้นยังได้นำเครื่องพระสำอางของ
พระเจ้าแผ่นดินและ ของสมเด็จพระราชินีไปใช้โดยไม่ได้รับ
อนุมัติจากข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้ายืนยันว่าขุนนิรันดร์ขยันนำเอา
ไปใช้..... ฯลฯ.....”

คำให้การของพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ไปสอดคล้อง
กับคำของพระยาฤทธิอัคเนย์ หนึ่งในสี่ทหารเสือปฏิวัติ ๒๔๗๕
ว่าหลวงพิบูลสงครามนั้นเป็นผู้มักใหญ่ไฉ่สูง ในสมัยของ
จอมพล ป. นั้นฐานะของพระบรมวงศานุวงศ์กระเทือน
มากถึงกับมีการ ดำเนิน การให้ รับผิดชอบราช อิศริยา ภาระ และ
พระราชทรัพย์ของ ร. ๗ ที่เดียว

ท่านปรีดี พนมยงค์ นั้น ไม่เคยทำความเดือดร้อนให้
พระบรมวงศานุวงศ์หลังการปฏิวัติแล้ว ท่านได้ปกป้องไว้ใน
ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านได้ยกย่องเทิดทูนพระ-
เกียรติยศของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ท่านได้ออก
พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม และคืน พระอิสริยยศ ให้กรมขุน
ชัยนาทฯ ซึ่งจอมพล ป. บังคับเอาไว้ ท่านดีต่อพระบรม-
วงศานุวงศ์ถึงเพียงนี้ แล้วยังมีผู้บิดเบือน ประวัติศาสตร์กล่าวร้าย
ใส่ท่าน

ผู้บิดเบือนนั้นว่าเป็นผู้ขาด หิริ (ความละอายแก่ใจ) และ
โอตตปัทปะ (ความเกรงกลัวต่อบาป) อย่างแท้จริง.

ท่านปรีดี กับ การก่อกองธนาการชาติ

* ผลงานต่าง ๆ ของท่านปรีดีที่ทำไว้กับประเทศชาติด้วยความเสียสละ ได้ถูกบิดเบือนโดยนักการเมืองผู้ไร้ศีลธรรมในยุคหลังอีกหลายอย่าง แม้เมื่อเร็ว ๆ นี้ โรงงานยาสูบได้จัดงานครบรอบปีของโรงงานได้มีหนังสือพิมพ์สยามรัฐ จัดทำฉบับพิเศษกล่าวถึงประวัติของโรงงานแต่ไม่ยอมกล่าวถึง ตอนท่านปรีดีได้ออนกิจการโรงงานยาสูบจากของฝรั่งมาเป็นรัฐวิสาหกิจของไทย นับเป็นอคติต่อท่านปรีดีเป็นอย่างมาก แม้แต่กิจการเสรีไทยก็ยังมึ้นักการเมืองทรากเดนสักคนคนหนึ่ง ยังแอบอ้างว่าเขาเป็นหัวหน้าใหญ่ นักการเมืองฉุนฉุนมกรรยาชอบก้าวก่ายงานของสามัคคีและภรรยาของเขาชอบทำตัวเป็นหัวหน้ากลุ่มสตรีต่าง ๆ เชื้อผู้นี้เคยออกโรงต่อต้านเมื่อมีข่าวว่าท่านปรีดีจะ กลับประเทศไทย โดยลงทุนเช่าห้องประชุมของโรงแรมใหญ่แห่งหนึ่งระดมสมาชิกสตรีต่าง ๆ ทำการต่อต้าน

งานสำคัญคือการก่อกองธนาการชาติ หรือธนาการแห่งประเทศไทย ซึ่งการก่อกองธนาการชาตินั้นเป็นการริเริ่มของ

ท่านปรีดีอันมีอยู่ในหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศและท่านปรีดีได้ร่างไว้ในเค้าโครงเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ในครั้งนั้นได้มีสิ่งที่เรียกว่า “พระบรมราชวินิจฉัย” (อาจจะเป็นความคิดเห็นของผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท) ตั้งเป็นคำเย้ยหยันความคิดของท่านปรีดีเรื่องการตั้งธนาคารชาติดังข้อความตอนหนึ่งว่า “มาตรา ๙ ธนาคารแห่งชาติ การกู้เงินนั้นได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า กู้ได้คนเดียว ผลสุดท้ายของธนาคารแห่งชาตินั้นก็จะมีหนี้สินอะไรไม่ได้เลย เพราะหนี้สินมากจนเครื่องมันคลอนหมก ในที่สุดก็พากันล้มไปตาม ๆ กัน นอกจากนั้นจะต้องออกพระราชบัญญัติอีกฉบับหนึ่ง คือห้ามคนไทยนำเงินไปฝากต่างประเทศด้วย เพราะธนาคารชาติที่ हमนเงินตั้งนั้น มันเป็นการนำเชื่อได้ยากว่าจะอยู่ได้ไม่ล้ม คนก็คงเอาเงินไปฝากที่ธนาคารอื่นหมด”

คำเย้ยหยันแบบนั้นมีมากมาย แต่ในที่สุดก็ในระยะเวลาต่อมาท่าน ปรีดีก็ได้ตั้งธนาคารชาติหรือ ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผลสำเร็จ เป็นการกระทำตามอุดมคติของท่านที่ต้อง

๑. ดร. ไมตรี เต๋นอุดม, โลกพระศรีอริย์ของ ปรีดี
พนมยงค์, กรุงเทพมหานคร, กราฟิควอเตอร์, ๒๕๑๖

การพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความรุ่งเรือง แม้ผู้คัดค้านเค้า
 โครงเศรษฐกิจของท่านในคราวก่อนนั้น แต่เมื่อท่านมาดำรง
 ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ท่านก็ก่อตั้ง
 ธนาคราชาธิปไตยเป็นผลสำเร็จ ดังที่เป็นธนาคารแห่งประเทศไทย
 ในปัจจุบันนี้

แม้กระนั้นก็ตาม ยังมีผู้พยายามบิดเบือนเอาผลงานอัน
 ไปให้แก่บุคคลอื่น ว่าเป็นการกระทำของบุคคลอื่น นับว่าไม่
 เป็นการละอายต่อบาปกรรม และเป็นการโกหกบิดเบือนประ-
 วัติศาสตร์ที่โรมนุษยธรรมอย่างที่สุด แล้วยังมีคนไทยจำนวน
 ไม่น้อยที่หลงเชื่อคำโกหกหลอกลวงด้วยความโง่เขลาเบาปัญญา

เกี่ยวกับเรื่องการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย แม้จะ
 มีการบิดเบือนอย่างไรก็ตาม แต่ในที่สุดหลักฐานแห่งความจริง
 ก็เล็ดลอดออกมาจนได้ ดังหนังสือ “ที่ระลึกในการเปิดอาคาร
 สำนักงานแห่งประเทศไทย ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๕” ใน
 หน้า ๗๙-๘๐ ที่พลตรีเภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
 รายงานต่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังข้อความว่า “เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๘๓ พลณฯ ท่านปรีดี พนมยงค์ ซึ่งขณะนั้นดำรง
 ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจึงได้วางรากฐานลง

ได้โดยจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทยเป็นทบวงการเมืองสังกัด
อยู่ในกระทรวงการคลังเพื่อ ประกอบ ธุรกิจอันอยู่ในหน้าที่ของ
ธนาคารกลางไปก่อนบางประเภท และเตรียมการจัดตั้งธนาคาร
กลางขึ้นต่อไป การงานของสำนักงานธนาคารชาติไทยได้
เจริญมาเป็นลำดับด้วยอาศัยปรีชาสามารถของท่านรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงการคลังผู้นั้น...

จากนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวตอบคำ
รายงานมีข้อความ ดังปรากฏใน หนังสือเล่มนั้น ตอนหนึ่งอีกว่า
“ขอขอบคุณท่านรัฐมนตรีคนก่อน (คือท่านปรีดี) ที่ได้วางราก
ฐานแห่งธนาคารกลางไว้เป็นอย่างดี..... คนก่อนวางแผนไว้
อย่างไร ถ้าไม่มีความจำเป็นแล้ว ผู้ที่มารับหน้าที่ใหม่ต้อง
เดินตามรับช่วง ไม่ใช่ตรงข้ามกัน คนก่อนทำอะไรไว้คนหลัง
มารับหน้าที่ก่อสร้างขึ้นใหม่หมด อย่างนั้นเป็นการทำลาย
งานของชาติอย่างยิ่ง”

ต่อมามีผู้ทำการลบประวัติศาสตร์ ลบล้างผลงานของ
ท่านปรีดี โดยอ้างว่าธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ใช่ผลงาน
ของท่านปรีดี เพราะของท่านปรีดีเรียกชื่อว่าธนาคารชาติ

และยกเอา พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ ผู้ซึ่งท่านปรีดี
ย้ายพระองค์มาจากตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากรสมัยยังดำรงพระ-
อิสริยยศเป็น “หม่อมเจ้า” ให้มาช่วยงานธนาคารชาติ เมื่อ
ท่านปรีดีต้องลี้ภัยการเมืองจึงได้มีผู้ทำการลบล้างผลงานต่าง ๆ
ที่ทำไว้ต่อประเทศชาติ โดยยกเอาพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยว่า
เป็นผู้วางรากฐานธนาคารแห่งประเทศไทย นับเป็นเรื่องที่
แปลกประหลาดที่มีการทำกันในเมืองไทย (สำหรับผู้สนใจ
เรื่องนี้จะอ่านได้จากข้อเขียนของท่านปรีดี เรื่อง “การบุกเบิก
วางรากฐานธนาคารกลางของชาติไทย” ใน นิตยสารไทยแลนด์
ฉบับ ๕๔๗, ๕-๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖ หรืออ่านได้จากหนังสือ
ของท่านปรีดีที่โครงการนี้ ปรีดีกับ สังคมไทยหรือมูลนิธิปรีดี
พนมยงค์ จะได้จัดพิมพ์ออกมาตามลำดับ)

สมัยนี้เป็นสมัยที่โลกวิวัฒนาการไปมาก กิจการพิมพ์
หรือการเก็บเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก แม้
ว่าชาติไทยเรายังล้าหลังประเทศที่เจริญแล้ว แต่ก็ลบล้าง
ประวัติศาสตร์กันง่าย ๆ นั้น คิดหรือว่าคนที่ต้องการความจริง
เขาจะไม่รู้ ดังเอกสารเกี่ยวกับการก่อตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย-

ไทยนั้นเป็นต้น หรือแม้แต่นักการเมืองหน้าปลาจวดจะแอบอ้าง
 เป็นหัวหน้าเสรีไทย แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์เขาก็มีไว้
 แม้ในเมืองไทยจะทำลายหมด แต่ต่างประเทศเขาก็ยังมีไว้
 เอกสารทางอเมริกา— อังกฤษเขาก็มีรับรองว่าท่านปรีดีเป็นหัว-
 หน้านองเสรีไทย แม้จะมีผู้พยายามบิดเบือนประวัติศาสตร์
 แต่ก็หาบิดเบือนได้สำเร็จไม่ คนโง่เท่านั้นที่หลงเชื่อในสิ่งที่
 ผิด ๆ เหมือนกับที่บางคนเชื่อว่าท่านปรีดีมีส่วนรู้เห็นในกรณี
 เสด็จสวรรคตของรัชกาลที่ ๘ ดังที่มีผู้เอามาโฆษณาใส่ร้ายท่าน
 ปรีดีดังที่ทำกันอยู่สมัยหนึ่ง

ท่านปรีดี กับ พุทธศาสนา

เมื่อข้าพเจ้าได้ค้นหนังสือเก่า ๆ ของคณะธรรมทาน
ไชยา คือหนังสือพิมพ์พุทธศาสนานิตยสารที่ระลึกครบรอบสี่ปี
ประจำปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้เห็นนามท่านปรีดีบริจาคเงินจัดพิมพ์
หนังสือ “พุทธทาสภิกขุ ตอบปัญหาเบญจกถาหลวง” บริจาคเงิน
อุดหนุนการจัดพิมพ์หนังสือพุทธศาสนา และมอบหนังสือให้
กิจการคณะธรรมทาน อาทิเช่น หนังสือปทานุกรมพจนานา-
บาลี, พระราชนิพนธ์ประโยชน์แห่งการอยู่ในธรรม, การเกิด
การตาย, พุทธศาสนสุภาษิตคำโคลง ฯลฯ ทำให้ทราบว่าท่าน
มีความสนใจในพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ✎

ต่อมาท่านผู้ใหญ่หลายท่านได้บอกให้ข้าพเจ้าทราบว่า
ท่านปรีดี พนมยงค์ มีความศรัทธาในศีลจารวัตรของท่าน
พุทธทาสภิกขุ แห่ง สวนโมกขพลาราม ไชยา เป็นอันมาก
เคยนิมนต์ท่านพุทธทาสไปสนทนาธรรมอยู่เสมอ ๆ และเมื่อ
ข้าพเจ้าได้อ่านหนังสือของท่านปรีดีเรื่อง ความเป็นอนิจจังของ
สังคัม จึงทำให้ทราบว่าท่านปรีดีมีความซาบซึ้งในหลักธรรม

คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ท่านมีความเข้าใจใน
หลักธรรมชั้นสูงทางพระพุทธศาสนาซึ่งยากนักที่จะหานักการ-
เมืองรุ่นหลังปฏิวัติ ๒๔๗๕ มาเทียบเท่าท่านได้

ท่านปรีดีเคยคิดจะตั้งวัดไทยที่นครปารีส ประเทศ-
ฝรั่งเศส แต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำรุ่นหลังของไทย ความ
ปรารถนาของท่านก็ไม่เป็นผลสำเร็จ

เมื่อท่าน ปรีดีถึง แก่อสัญกรรมจึงได้มีพระสงฆ์ชั้น
ผู้ใหญ่ นับตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกเป็นต้น
มา ได้แสดงออกถึงความเสียตายเป็นพิเศษพระสังฆราชนั้นนอกจาก
ประทานคติพจน์สำหรับหนังสืออนุสรณ์ท่าน ปรีดีบางเล่มแล้ว
ยังได้เสด็จไปประทานพระธรรมเทศนาในงานศตมวาร หรือ
งานครบรอบ ๑๐๐ วันแห่งการอสัญกรรมของท่านปรีดีที่วัด
พนมยงค์ จังหวัดอยุธยาด้วย

ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม อธิบดีสงฆ์แห่งวัดมหาธาตุ
ซึ่งเป็นพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ระดับรองสมเด็จพระราชาคณะ ได้
เป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลเนื่องในวัน คล้ายวันเกิดของท่านปรีดี
เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ ซึ่งข้าพเจ้าได้ไปร่วมงานนั้น

ที่วัดมหาธาตุด้วย มีคนจำนวนมากได้ไปร่วมงานจนล้นตำแหน่ง
สมเด็จพระวัดมหาธาตุทีเดียว ท่านแสดงปาฐกถาธรรม ดังมีข้อ
ความใจว่า

“๗พลฯ รัฐบุรุษอาวุโส ดร. ปรีดี พนมยงค์ ได้ทำ
งานอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างไรรบ้าง ในฐานะ
อาตมาพบเป็นพระเห็นจะไม่ต้องพูดซ้ำอีกก็ได้ เพราะหนังสือพิมพ์และคนทั่ว ๆ ไปได้พูดให้เป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว นอก
จากคนหนุ่มกตัญญูท่านนั้น ที่ไม่ยอมรับและมองไม่เห็น
ผลงานของท่าน แม้กระนั้นคนหนุ่มกตัญญูก็ต้องรู้เห็น
ความจริงในข้อนี้เอง”

พระพิมลธรรม พูดถึงความดีของท่านปรีดีที่ทำการปฏิวัติ
สลัดแอกของศักดินาได้ในตอนนั้นถึงความตอนหนึ่งว่า

“แต่ก่อนนั้น พวกเราเป็นเพียงพวกอาศัยแผ่นดินเขาอยู่
ถ้าเราทำไม่ดีเขาก็จะขับไล่ไล่ส่งให้เข้าคุกเข้าตะราง หรือนำ
ไปตัดคอทิ้งเสีย ในสมัยที่ ๗พลฯ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี
พนมยงค์ มีอำนาจเป็นใหญ่เป็นโต ท่านได้ใช้สติปัญญาพลิก
แผ่นดิน กลบอำนาจเหล่านั้นทิ้งเสีย พร้อมทั้งเปิดทางให้ราษฎร
มีอำนาจในการปกครองตัวเองด้วยการเลือกผู้แทนราษฎรขึ้นมา
ทำหน้าที่บริหารประเทศชาติ”

ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๖ ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม ยังได้แสดงปาฐกถาเรื่อง “รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ กับหลักธรรมในการสร้างชาติ” ที่หอศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในงานสัปดาห์รำลึกถึงท่านปรีดี พนมยงค์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดขึ้น ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรมกล่าวตอนหนึ่งว่า

“อادمภาพเสียดายท่านรัฐบุรุษอาวุโส ที่ว่าเสียดายก็เสียดายความสามารถของท่าน ถ้าท่านได้อยู่ได้เป็นที่ปรึกษาหารือกัน ถึงท่านจะแก่ชราแล้ว สติปัญญาท่านก็ยังดี เมื่อตะกได้เรียนถามท่านผู้หญิงว่า ท่านเขียนหนังสืออยู่ดี ๆ ตายตายกระทันหัน หมอฝรั่งก็ชมว่าตายดีจริง ๆ ก็คนมีบุญย่อมตายงามตายดี เป็นธรรมดาของหลักธรรม น่าเสียดายอยู่อันหนึ่งก็คือว่า ขณะที่ฯพณฯ ท่านยังเป็นหนุ่มแข็งแรงเฉลียวฉลาด ข้าราชการไทยของเราก็ไม่ให้โอกาสท่านทำงานนาน ๆ ได้เห็นเสีย อันนี้เสียดาย”

เกี่ยวกับเรื่องที่ ท่านปรีดี พนมยงค์ กับ ท่านพุทธทาสภิกขุ และ ท่านวชิรญาณันทะภิกขุ ที่มีส่วนสัมพันธ์กัน ดังข้อความข้างต้นนั้น ท่านวชิรญาณันทะภิกขุ ได้เล่าไว้ใน

ปาฐกถา ในงานครบรอบ ๕๐ วัน ในการอสัญกรรมของ
ท่านปรีดี ที่ได้จัดขึ้น ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด
นนทบุรี เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งมีว่า

“ในสมัยที่ท่านปรีดี เป็นผู้สำเร็จราชการที่ทำข้าง ได้บอก
กับคุณวุฒิ สุวรรณรักษ์ ผู้แทนจังหวัดสุราษฎร์ธานี บอกว่า
ไปนิมนต์ท่านพุทธทาสมาพูดที่เกาะ คุณวุฒิก็ไปพาท่านเจ้าคุณ
พุทธทาสมากรุงเทพฯ ไปพบกับท่านไปคุยกัน ๓ วัน คุยกัน
ตั้งแต่บ่ายโมง จนกระทั่งถึง ๔ ทุ่ม ๓ วัน ญาติโยมคิดว่า
คุยอะไรกันนักหนาตั้ง ๓ วัน คุยธรรมะกัน คุยกันหลาย
เรื่องหลายประการ คุยกันอย่างมาก พอจบ ๓ วันแล้ว ท่านมี
ความคิดขึ้นมาว่า จะปรับปรุงวัดพนมยงค์ให้เป็นสถานส่งเสริม
ปฏิบัติธรรมแบบสวนโมกข์ บอกให้ท่านเจ้าคุณไปดู ท่านก็พา
พวกข้างไปด้วยแล้วมาวางแผนว่า ควรจะปรับปรุงตรงไหนบ้าง
ถมอะไร จะปลูกต้นไม้ จะทำอะไร อย่างไรให้เรียบร้อย ที่นี้
ท่านถามว่า แล้วจะเอาพระที่ไหนไปอยู่ละ เวลานั้นอาตมา
ยังอยู่วัดสามพระยา ยังเป็นนักเรียนบาลีอยู่ แต่ว่าได้เปรียญ ๔
ประโยคแล้ว เจ้าคุณก็เรียกไปบอกว่าจะมาพาไปพบท่านปรีดี

ที่ทำข้างน้อย พอไปถึงท่านก็บอกว่าองค์^๕จะเอามาอยู่ที่วัด
พนมยงค์ เพื่อปฏิบัติงานแบบสวณโมกข์ ท่านบอกว่าเป็นเปรียญ
ก็ประโยค ท่านตอบว่า ๔ ประโยค ท่านอาจจะคิดว่ามันน้อย
ไปก็ได้ แล้วอาตมาก็ ๔ ประโยคจนกระทั่งบัดนี้ มันไม่ได้ขึ้น
เป็น ๕—๖ อะไรรอก เพราะว่าท่านเจ้าคุณพุทฺธทาสเองก็
๓ ประโยคเท่านั้นเอง ยิ่งน้อยกว่าอาตมาด้วยซ้ำไป แต่ว่า
ผลงานเป็นอย่างไร งานของคน ๓ ประโยคมันดีกว่า ๔ ประโยค
เสียด้วยซ้ำไป ท่านทำงานกว้างขวางโด่งดังไปทั่วโลกด้วยงาน
เขียน งานค้นคว้าของท่าน พุดอะไรรออกมาแล้วลึกซึ้งเกิน
๓ ประโยค อาตมา ๔ ประโยคนี้กลัวเอา อยู่ก็อยู่กัน แต่ว่า
ไม่สำเร็จเพราะอุปสรรคขึ้นเมืองไทย เหตุการณ์มันผันผวนไป
หมด.....”

เมื่อข้าพเจ้าเดินทางไปพบท่านปรีดีที่ประเทศฝรั่งเศสเมื่อ
พ.ศ. ๒๕๒๔ ท่านปรีดียังได้พุดถึงท่านพุทฺธทาสภิกขุ และ
ท่านปัญญานันทะภิกขุ พร้อมทั้งฝากมายังข้าพเจ้าให้ไปกราบ
เรียนท่านทั้งสองว่าท่านปรีดีมีความระลึกถึง ข้าพเจ้าได้ไป
กราบเรียนท่านปัญญานันทะ ที่วัดชลประทานฯ โดยมี ร.ต.ท.
สิริวัตร วรรณานนท์ ไปร่วมสนทนาด้วย ส่วนท่าน

พุทธศาสนิกชนชั้นข้าพเจ้าได้มีจดหมายไปกราบเรียนท่านว่า ท่าน
 ปรีดีฝากกราบนมัสการมาด้วยความระลึกถึง ท่านพุทธทาสได้
 ส่งนายจรัส เวทสุวรรณ พี่ชายของข้าพเจ้าให้ไปหา เมื่อ
 ข้าพเจ้าไปสวนโมกข์ ท่านพุทธทาสได้ฝากหนังสือธรรมะไปให้
 ท่านปรีดี ข้าพเจ้าจึงฝากเพื่อนที่ปารีสให้นำไปให้ท่านปรีดี
 อีกต่อหนึ่ง

ท่านปรีดีไม่ใช่สนใจในพุทธศาสนาอย่างคนบางคน คือ
 เมื่อชราแล้วก็หันหน้าเข้าหาวัตถุนิยมธรรมะ แต่ท่านปรีดีไม่ได้
 เป็นอย่างนั้น ท่านสนใจเพราะความศรัทธาเลื่อมใส ท่านทำบุญ
 และทอดกฐินที่วัดพนมยงค์ทุก ๆ ปี สร้างถาวรวัตถุไว้ที่วัด
 พนมยงค์ที่จังหวัดอยุธยาอันเป็นบ้านเกิด และวัดประจำตระกูล
 ของท่านเป็นจำนวนมาก

เมื่อสมัยที่ท่านยังมีอำนาจท่านยังได้ออกพระราชบัญญัติ
 คณะสงฆ์ฉบับหนึ่ง ให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถร่วมกัน
 ทำประโยชน์ให้แก่พุทธจักรและอาณาจักร แทนที่จะเอาแต่
 สวด—ฉันและจำวัด (นอน) สำหรับเรื่องนั้นท่านบัญญัติให้
 เล่าว่าเมื่อท่านไปเยี่ยมท่านปรีดีที่ประเทศฝรั่งเศสท่านปรีดีได้

ถามท่านว่า “กิจการคณะสงฆ์ท่านว่าเป็นอย่างไร อาตมาก็
 บอกเหมือนเดิม ไม่ค่อยจะมีอะไรก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงเท่า
 ไດนัก เพราะว่าพระมหาเถระผู้หลักผู้ใหญ่ อายุมาก ๆ แล้ว
 ๕๕ ๕๕ งานการอะไรก็เป็นไปตามเรื่องตามราว ท่านก็บอกว่า
 สมวางแผนให้แล้ว ด้วยการออกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปี
 ๒๔๘๔ (ตัวเลขไม่แน่นอน แต่ค่อนราว ๆ นั้น) ก็ให้มีสังฆ-
 มนตรี บอกให้มีสังฆสภา^๕ ไม่ใช่เพื่ออะไร เพื่อให้พระหนุ่ม
 ได้มีโอกาสทำงาน เพราะได้เอามาร่วมชุมนุมกันได้ปรึกษาหา
 รื้อกันในการที่จะจัดการอะไร ๆ ให้มันก้าวหน้า คนแก่ที่เป็น
 พระมหาเถระจะเป็นแต่เพียงที่ปรึกษา เป็นผู้วินิจฉัยว่า อะไร
 ควรอะไรไม่ควร คนหนุ่มจะได้มีโอกาสรับใช้พระศาสนา
 เพราะคนหนุ่มที่เรียนสูง ๆ เรียนเปรียญ ๙ ประโยค เป็น
 บัณฑิต เป็นอะไร ถ้าจบแล้วไม่มีงานทำท่านนั่งเฉย ๆ ถ้าท่าน
 นั่งเฉย ๆ ก็เสียดายเฟื่องฟู ผลที่สุดก็ลาสิกขาไปทำงานตาม
 บริษัทห้างร้าน ทำงานราชการกันหมด พระศาสนาก็ขาด
 กำลังพระในเรื่องที่จะปฏิบัติงานพระศาสนา ผมมองเห็นว่ามัน
 จะไปไม่รอด จึงได้ออกกฎหมายใหม่ พระราชบัญญัติสงฆ์
 ให้เป็นอย่างนั้น แต่ที่หลังเขามายุบของผมเสียนี้มีมันน่าเสียดาย

ท่านก็บอกว่าท่านเจ้าคุณลองไปหาวิธีที่จะกู้หนี้ขึ้นมาใหม่
 อาตมาบอกว่าอาตมาทำไม่ได้ อาตมามีหน้าที่เพียงสั่งสอนคน
 เพียงอย่างเดียว เรื่องการปกครองคณะสงฆ์อาตมาไม่เกี่ยวข้อง
 ท่านบอกให้ไปหาวิธีพูดจาให้คนเกิดความรู้ความเข้าใจ ให้พระ
 ตื่นตัว เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมแรงกันปฏิบัติงานให้เป็นประโยชน์
 ขึ้น อันนี้เป็นข้อสนทนาที่ได้พูดกับท่านเมื่อปีโน้น ๒๕๒๒
 แล้วอาตมาก็จากท่านมา...”

ความคิดคำนึงของท่านปรารถนาต่อพระสงฆ์ หรือความรู้สึกรู้
 ที่ต่อพระพุทธศาสนาเป็นความรู้สึกแบบทันสมัย พระสงฆ์ที่
 ท่านศรัทธาก็เป็นพระที่ทันสมัย คือเป็นพระที่ปฏิบัติธรรมจริง
 เผยแพร่ธรรมจริง เป็นพระที่มีความรู้ อย่าง ท่านพุทธทาสภิกขุ
 ท่านบุญญานันทะภิกขุ ซึ่งปัจจุบันนี้ในวงการศึกษากียอมรับ
 ในปฏิปทาของพระมหาเถระทั้งสององค์นี้ ท่านไม่ได้ไปศรัทธา
 พระประเภทหลวงพ่อบ้าง ศักดิ์สิทธิ์ที่ชักนำคนให้เข้รักเข้พวง
 ใ้หม่มาด้วยการสร้างรูปสร้างเหรียญ สร้างวัตถุมงคล โกหก
 หลอกหลวงด้วยไสยศาสตร์ต่าง ๆ นานา ดังที่พวกคณมฆาย คนข
 ขลาดนิยมนับถือกัน กิจการของคณะสงฆ์นี้แล้วท่านก็มอง
 การณ์ไกลอย่างทันสมัย ต้องการให้พระหนุ่ม ๆ ช่วยกันพัฒนา

ศาสนาและบ้านเมืองแทนที่จะปล่อยให้เลยตามเลย ดังที่ท่านได้กล่าวกับท่านปัญญาชนันทะ คนอย่างท่านนอกจากจะศรัทธาแน่นแฟ้นในพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านยังคิดทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรคู่ชาติไทยตลอดไป

แล้วเป็นการควรละหรือที่ผู้มาบดเบือนความจริงเกี่ยวกับตัวท่าน พวกนี้ใส่ร้ายว่าท่านเป็นคอมมิวนิสต์ พวกนี้โหมกระพือความเท็จใส่ตัวท่าน แล้วเราจะไม่ให้ความสำคัญแก่ท่านบ้างเลยเจียวหรือ ความรู้สึกนึกคิดของท่านที่มีต่อพระพุทธศาสนาในเมืองไทยคงได้กล่าวมาแล้ว หรือที่พระมหาเถระได้พูดถึงท่านไว้ในที่ต่าง ๆ ย่อมพิสูจน์ได้ดีว่าท่านมีทัศนะอย่างไรต่อพระพุทธศาสนา และตัวของท่านก็ได้ปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างดีและสมดังที่ ท่านเจ้าคุณพระภักทรมุนีนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “พนมยงค์ประดิษฐ์ธรรม” ซึ่งคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาได้จัดพิมพ์ในโอกาสศตมาหะวารแห่งอสังยุตกรรมของท่าน ปรีดีเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๒๖ ดังคำปรารภว่า “ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ได้ใช้ชีวิตในฐานะปุณฺณธรรมดา ถึงจะเคยมีอำนาจวาสนารบิใช้

ประเทศชาติด้วยกรณีต่างๆ แต่ก็ดำรงชีวิตด้วยความไม่
ประมาทมาตลอด เมื่อประสบเคราะห์กรรมจนต้องไปใช้ชีวิต
อยู่ในต่างประเทศจนสิ้นอายุขัย ถึงแม้ว่าจะเป็นทุกข์จากการ
พลัดพรากจากถิ่นที่อยู่ แต่ท่านก็อาศัยหลักธรรมของพระ-
พุทธองค์ เป็นเหตุให้ท่านมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขตามสมควรจน
ถึงที่สุดแห่งชีวิต”

ในสายตาของข้าพเจ้าเห็นว่า ท่านปรีดี พนมยงค์ เป็น
นักการเมืองระดับสูงของชาติไทยที่ดำรงตนเป็นพุทธมามกะที่ด-
ีควรที่นักการเมืองรุ่นหลังยึดถือเอาเป็นแบบอย่าง เพื่อช่วยกัน
พัฒนาสังคมของพุทธศาสนาให้เป็นประโยชน์คู่กับประเทศไทย
ตลอดไป.

ทำไมถึงศรัทธาท่านปรีดี

มีหลายคนถามว่าทำไมข้าพเจ้าถึงศรัทธาท่านปรีดี ถึงกับเดินทางไปประเทศฝรั่งเศสเพื่อพบปะกับท่าน หรือเขียนบทความ เขียนหนังสือเกี่ยวกับตัวท่าน ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าไม่เคยแสดงออกว่าสนใจเรื่องการเมืองมาก่อน

มูลเหตุที่ข้าพเจ้าศรัทธาท่านปรีดี เพราะว่าข้าพเจ้าได้เคยศึกษาชีวประวัติและผลงานของนักการเมืองไทยมาทุกยุคทุกสมัย แต่ละคนส่วนมากมุ่งหวังแต่จะได้มาซึ่งอำนาจและเงิน ยังไม่ค่อยจะมี นักการเมืองของไทยคนใดที่มุ่งหวังที่จะทำงานเพื่อความเจริญของประเทศชาติ ยิ่งนักการเมืองในสมัยปัจจุบันนี้ด้วยแล้ว ส่วนมากเข้ามาเป็นนักการเมืองด้วยหวังที่จะกอบโกย บางคนหาเงินด้วยการค้าของเถื่อน บางคนหาเงินด้วยการโกงบ่อนการพนัน บางคนหวังเป็นรัฐมนตรีเพื่อการคอร์ปชั่น เบียดบังภาษีของราษฎร เขาเหล่านั้นมีความเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์พูนสุขมีเกียรติหรูหราอยู่ในวงสังคมและการกุศล มีโยthinหนังสือพิมพ์ประเภท ขาวสังคมขุบขิบเอาไปเขียนพรรณาอยู่ทุกวี่ทุกวัน เขาส่วนมากไม่ค่อยมีอุดมคติที่ทำงานเพื่อชาติ

บ้านเมืองกัน เพียงแต่คอยระวังในการรักษาเก้าอี้ของตัวไว้
ให้เหนียวแน่น และไม่ลืมที่จะท่องคาถาศักดิ์สิทธิ์ที่นักการ
เมืองรุ่นหลังนิยมท่องกัน ก็คำว่า

ชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ปากก็ท่องไปแต่ในใจหรือ พฤติกรรม ของเขา ก็พยายาม
กอบโกยเงินทองมาเพื่อตัวเองและญาติพี่น้อง สมุนบริวาร
คนเหล่านั้นบางคนในอดีตทำงานธนาคารต่างจังหวัดกระจอก ๆ
แต่พอมาเล่นการเมืองก็กลายเป็นผู้มีเงินหมื่น ล้าน กลายเป็น
ผู้เสียภาษีมากติดอันดับของเมืองไทย

บางคนเป็นนายทหารมาเล่นการเมืองไม่กี่ปีก็ร่ำรวย
นายทหารบางคนถึงกับมาแสดงละครร้องท่อมร้องไห้ส่งสารประ
ชาชนที่ยากจน แต่พอได้อำนาจก็ยกเอาเงินทองในท้อง
พระคลังมาไว้มากมาย ทำให้ลูก ๆ มีความเป็นอยู่สุขสบาย
มีโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานทอผ้ามีบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์
เป็นของตัวเอง ลูก ๆ ของนักการเมืองเหล่านั้นก็มีหน้ามีตา
หรือหาอยู่ในสังคม มีรสนิยมในการแต่งกายเป็นเลิศคือใช้แต่
ของชนิดที่ผลิตในต่างประเทศ เป็นต้นว่าฝรั่งเศสและอเมริกา

นายทหารบางคนมาเล่นการเมืองโดยระบอบเผด็จการ มี
อำนาจเด็ดขาดในการปกครองบ้านเมือง ประเภทที่เรียกว่า

“ข้าพเจ้ารับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว” นักการเมืองประเภทนี้เมื่อ
 ตายไปแล้วได้โกงเงินของชาติไปนับเป็นพัน ๆ ล้านบาท บาง
 คนถึงแม้ยังไม่ตายแต่ก็โกงเงินของชาตินับเป็นพัน ๆ ล้านบาท
 เช่นกัน นักการเมืองที่โกงกินเหล่านั้นผลิตผลผลิตอยู่กับการ
 เป็นประธานของบริษัทเงินทุน ประธานบริษัทต่าง ๆ ที่ตัวเอง
 มีหุ้นใหญ่ ๆ มีชีวิตร่ำรวยด้วยเงินทองและอำนาจวาสนานับ
 ประการ

นักการเมืองบางคนได้เข้ามาจากการมีชื่อเสียงเมื่อตอนที่
 ตัวเองเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย มีความดี มองเห็นหน่วย
 กำนตัวเองว่ามี แว่วที่จะ ยึดอาชีพเป็น นักการเมืองได้ก็ไปอาศัย
 ทำหนังสือพิมพ์เพื่อจะให้ข้อเขียนและชื่อเสียงของตัวเองเป็นที่
 ยอมรับในสังคม เมื่อมีชื่อเสียงสมปรารถนาแล้ว ก็ไปเข้าสังกัด
 พรรคการเมือง โชคชตาได้ผลักดันให้นักการเมืองผู้นั้นเป็นคน
 มีชื่อเสียง เขาจึงมีความก้าวหน้าถึงกับสามารถตั้งพรรคการเมือง
 ของตัวเองเป็นผลสำเร็จ แต่แทนที่จะซบซึ้งในพระคุณของ
 บุคคลที่ทำให้ตัวเองมีชื่อเสียงขึ้นมาได้กลับด่าว่าเสียคส ใช้คำ
 พูดที่ไม่แสดงความเคารพต่อบุคคลผู้ซึ่งตัวเองเคยไปพึ่งในบุญเขา

ในอดีต และแม้แต่ครูบาอาจารย์ผู้ซึ่งเคยเซ็นชื่อในใบ ปริญญา
บัตร หรือเคยส่งสอนมาก่อนนักการเมืองผู้คนที่ตาเสียไม่มีชั้นดี
เข้าทำนองลูกศิษย์คิดล้างครู (และครูผู้นั้นก็คือศาสตราจารย์
ดร. ป่วย อิงภากร นั่นเอง)

นักการเมืองบางคนเหมือนกับว่าบรรพบุรุษของตัวในอดีต
เป็นเงาะป่าชาวโก ตอนเป็นนักศึกษาก็ทำตัวเป็นผู้มีอุดมคติ เป็น
นักศึกษาก็หัดเล่นหนังเล่นโขนเล่นละครไปตามเรื่อง เหมือน
กับเงาะป่ามาอยู่ในเมืองหลวง แทนที่จะนึกถึงพรรคพวกเงาะ
ของตัวเองตามบ้าน แต่กลับลืมตัวลืมตนเอาแต่ร้องรำทำเพลง
เพื่อจะให้มีชื่อเสียงเป็นนักการเมืองกับเขาได้ เมื่อเป็นนักศึกษา
ก็ดู ๆ จะเป็นคนที่มีอุดมคติ ข้างยังเป็นคนประเภทที่เรียกว่า
“เอียงซ้าย” เสียด้วยซ้ำไป คือเป็นคนที่ไม่เห็นแก่คนยากคนจน
เพราะกำพืดของตัวเองยากจน ถึงกับอาศัยขำขันบาตรของ
พระประทีปชีวิตแต่พอเล่นการเมืองสักพัก มีรตม์บ้านมีสมุน
บริวารก็ลืมตาอ้าปาก ลืมตัวลืมตนเข้าขั้นมากที่ทองคำ “ชาติ
ศาสน์ กษัตริย์” ถูกนักการเมือง นักกินเมืองทั้งหลายกลืน
อุดมคติเก่า ๆ เสียหมดสิ้น คิดอยู่แต่ว่าทำอย่างไรถึงจะร่ำรวย

ทำอะไรถึงจะเป็นนักการเมืองได้นาน เป็นรัฐมนตรีอยู่ได้นาน ๆ

นักการเมืองบางคนประชาชนเลือกให้เข้ามาเป็นผู้แทนในสภา แทนที่จะมาทำหน้าที่ของตัวให้ดีที่สุดกลับเบี่ยงการประชุม บางคนเอาหนังสือไปหนังสือลามกก็มีภาพร่วมเพศมานั่งดูจนข้างภาพ บ.ส.พ. ถ่ายภาพเอาไปลงประจักษ์ก็เคยมี

ส่วนนักการเมืองที่มีฝีมือระดับครูของไทยส่วนมากมักจะมีหนังสือพิมพ์เป็นกระบอกเสียงของพรรค บางคนมีหุ้นอยู่ในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีชื่อเสียง บางคนเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์เอาเสียเลย นักการเมืองเหล่านี้อาศัยหนังสือพิมพ์เป็นแหล่งสร้างความเชื่อถือและโฆษณา (แฝงมาในรูปของข่าวและบทความ) เมื่อประชาชนคนทั่วไปไปซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่านก็เท่ากับว่าได้นิยมชมชอบกับนักการเมืองคนนั้น ๆ ไปในตัว

ยังมีนักการเมืองอีกประเภทหนึ่งคือเป็นพวกเจ้าพ่อและนักเลงหัวไม้, เป็นพ่อค้าของเถื่อน ของหนีภาษี เป็นเจ้าของบ่อนการพนัน จับพลัดจับผลูมีเงินล้านจึงคิดเล่นการเมือง เพราะการเล่นการเมืองทำให้มีเงินเกรงใจ ยิ่งถ้าได้เป็นระดับ

รัฐมนตรียังทำอะไรได้สะดวก การที่จะตั้งบ่อนการพนันในบ้าน
 ของตัวเองก็ไม่มีใครกล้าจับ การค้าของหนีภาษีต่าง ๆ ก็ไม่มีใคร
 กล้าแตะต้อง พวกนี้จึงเล่นการเมืองได้อิทธิพล ได้รับผล
 ประโยชน์หลายด้าน คนพวกนี้หากได้เป็นระดับรัฐมนตรียิ่ง
 โกงชาติโกงบ้านโกงเมืองอย่างใหญ่โตมโหฬาร เมื่อร่ำรวยมา
 แล้วถึงคราวเลือกตั้งสมัยต่อไปก็เอาเงินที่ตัวเองโกงมาแจกกับ
 ประชาชนเพื่อซื้อคะแนนเสียง บางแห่งแจกเป็นตัวเงินคือ ๆ
 ๑๐๐-๕๐๐ บาท บางแห่งมีความละเอียดถี่ถ้วน แจกเป็น
 วัสดุสิ่งของก็มี คนไทยผู้ขาดการศึกษาบางคน หรือคนที่เห็น
 แก่อำมิสสินจ้างบางคนก็ยอมรับเงินเหล่านั้น ทำให้เมืองไทย
 เราได้นักการเมืองที่ไม่ดี เป็นนักกินเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่

 เมื่อ ท่านปรีดี พนมยงค์ ทำการปฏิวัติเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๗๕
 ท่านต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข พระบรมวงศานุวงศ์
 องค์ใดที่สนับสนุนพระทัยหันเหมาทางระบอบประชาธิปไตย ท่าน-
 ปรีดีและคณะได้ให้ความเคารพนับถือพระบรมวงศานุวงศ์เหล่า
 นั้นเป็นอย่างมาก อาทิเช่น พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์เธอ

พระอิสริยยศที่ได้สถาปนาในภายหลังคือ กรมพระนคราธิปไตย-
 พันธุ์พงศ์ มีหลักฐานเป็นจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าท่านยก-
 ย่องเทิดทูนพระบรมราชจักรีวงศ์ ต้องการให้พระบรมวงศานุ-
 วงศ์เป็นประชาธิปไตย อย่างเต็มที่ * และไม่ใช่แต่เท่านั้น
ท่านปรารถนาต้องการสร้างให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบบการ
ปกครองแบบประชาธิปไตย จึงได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรม-
 ศาสตร์และการเมืองขึ้น เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในระบบ
การปกครองและสร้างนักการเมืองที่ดีให้กับประเทศชาติ เมื่อ
 ท่านดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าน
 ได้เสียสละเงินเดือนทั้งหมดยามุ่งมหาวิทยาลัยแห่งนี้จนหมดสิ้น

คุณสมบัติของท่านแตกต่างจากนักการเมืองในสมัยปัจจุบัน
 อย่างเทียบกันไม่ได้ทำให้ข้าพเจ้ามีความสนใจในชีวประวัติและ
 ผลงานของท่าน มีความศรัทธาในการที่จะช่วยเผยแพร่ผลงาน
 ของท่าน เพื่ออนุชนรุ่นหลังถือเอาเป็นแบบอย่าง จะได้ช่วย
 กันพัฒนาประเทศชาติอันเป็นที่รักให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น หาก
 ว่านักการเมืองรุ่นหลัง ๆ ได้ยึดถือเอาอุดมคติของท่านปฏิบัติเป็น
 แบบอย่างมากเข้า ๆ ประเทศไทยจะต้องเจริญรุ่งเรืองสถิตย์
 สถาพรเหมือนอย่างอารยะประเทศเขาเป็นแน่แท้

เสียงอาลัยจาก ประชาชนชาวไทยที่รักความจริง

การจากไปของรัฐบาลอวุโส ปรีดี พนมยงค์ เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖ นั้น แม้ว่าทางราชการจะไม่จัดพิธีไว้อาลัยให้อย่างสมเกียรติที่ควรจะได้รับในฐานะรัฐบุรุษของชาติ แต่ได้มีการสรรเสริญแซ่ซ้องไปทั่วประเทศในหน้าหนังสือพิมพ์และหนังสือเล่มต่าง ๆ เป็นจำนวนมากมาย นับเป็นการดีที่เกียรติประวัติของท่านที่ได้จารึกลงเป็นตัวอักษร ดีกว่าเอาสรีระของท่านบรรจุลงในโกศทองและมีการเผาโดยผู้ที่สมมุติกันว่ามีเกียรติ การจารึกความดีของท่านปรีดีลงเป็นลายลักษณ์อักษรนี้ทำให้อนุชนรุ่นหลังได้ซาบซึ้งถึงคุณงามความดีของท่านตลอดไป

ในสมัยเผด็จการสฤษดิ์ ธนะรัชต์ตาย ได้มีการจัดงานใหญ่โต ข้าพเจ้าจำได้ว่าสมัยนั้นสถานีวิทยุทุกช่องเปิดเพลงไทยเดิม (บังคับให้เปิด) ดังอ้อแอ้ อ้อแอ้ อยู่ตั้งหลายวัน แต่ไม่ทันที่ร่างกายของบุคคลผู้นั้นได้เผาไป ความชั่วความระยำ

เกี่ยวกับการโกงเงินที่ได้มาจากภาษีของราษฎรก็ตั้งสนั่นเมือง
หนังสืออนุสรณ์แห่งความชั่วเรื่องเมียน้อยรื้อยแปดมีให้อ่านกัน
อย่างสนุกสนาน การจัดงานใหญ่โตก็ไม่มี ความหมายอะไรนัก
ในเมื่อประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้แต่สิ่งที่โกงชาติโกงแผ่นดิน

สำหรับ ท่านปรีดี พนมยงค์ นั้น มีผู้สวดถึงผลงาน
ที่ดำรงอยู่คู่ชาติไทยไม่เว้นแต่ละวัน นับตั้งแต่ทำบอสังญกรรม
ไปแล้ว เฉลี่ยได้ว่ามีผู้เขียนบทความไว้อาลัยหรือพรรณนาถึงคุณ
งามความดีของท่านเฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่าวันละ ๑ บทความทุก
วันจนกระทั่งถึงพิธีทำบุญร้อยวัน แม้ว่าหลังจากทำบุญร้อยวัน
แล้วยังมีผู้เขียนสวดที่ท่านอยู่เสมอมา สิ่งเหล่านี้ต่างหากที่เป็น
เกียรติอันแท้จริงที่ผู้นำใด ๆ ของไทยไม่เคยได้รับมาก่อน ยกเว้น
การ “เขียนสวดตามประเพณี” ที่กระทำกันอยู่สำหรับผู้นำ
บางคน การเขียนถึงงานของท่านปรีดีมาก ๆ เป็นอนุสาวรีย์ที่ด
กว่าอนุสาวรีย์ที่เป็นรูปปั้นเสียอีก เพราะจะมีโอกาสให้เยาวชน
คนไทยได้มีโอกาสศึกษาถึงงานของท่านอย่างไม่มีวันที่จะสิ้นสุด
ดีกว่าศิลาจารึกที่ได้เขียนไว้ในหินเสียอีก

สำหรับการบันทึกเกียรติประวัติของท่านปรีดี ไว้ตาม
หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ นั้น นิตยสาร ไทยแลนด์ ปีที่ ๒ ฉบับ
๕๔๗, ๕-๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖ ได้ลงบทความเรื่อง

“คุณธรรมที่จารึกในประวัติหนังสือไทย” รวบรวมทัศนคติ
ของนักเขียนต่าง ๆ ที่มีต่องานของ ท่านปรีดี พนมยงค์ ดังต่อ
ไปนี้

“การบันทึกประวัติศาสตร์ ให้แก่บุคคลสำคัญ มิใช่จะ
ตัดสินด้วยการที่รัฐบาลจัดพิธีศพหรือ ประกาศเชิดชู เกียรติแล้ว
ก็ยึดถือกันว่าเป็นบุคคลที่มีคุณความดีแก่ประเทศชาติ บุคคล
สำคัญบางท่านแม้ว่าจะได้รับการจัดพิธีศพยิ่งใหญ่สักเพียงใด ถ้า
หากเสียงที่ก่นด่าประณามตามมาทีหลัง เปล่งออกมาจากปาก
ประชาชนและหนังสือพิมพ์ ดังเช่น กรณีจอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ จอมพลนักเผด็จการโกงกินชาติตัวจริงของไทย คุณ
ค่าแห่งการยกย่องก็จะดูเป็นเรื่องพิกล และทำลายเกียรติคุณ
ความน่าเชื่อถือแก่รัฐบาลนั้นลงไป”

ในสังคมไทยปัจจุบัน กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ
พัฒนาประเทศ เราไม่ได้มองเห็นเฉพาะตำแหน่งหรืออำนาจ
สิ่งลึกลับและเป็นพลังผลักดันสังคมคือความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์
มองปัญหาอย่างมีเหตุผล มีการศึกษาค้นคว้าหาความจริงทาง
วิชาการและทฤษฎี และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือจะต้อง

เป็นบุคคลที่ทรงไว้ซึ่งคุณความดี ได้เห็นประโยชน์สุขของ
ประชาชนเป็นที่ตั้ง หรือถ้าจะจำเพาะให้แคบเข้า บุคคลที่มี
เหตุผลมีความรู้ความสามารถล้วนเป็นที่ปรารถนาสำหรับการ
สร้างความเจริญยกงามให้แก่สังคมไทย บุคคลเหล่านี้ได้แก่
ปัญญาชน นักวิชาการ นักศึกษา และผู้นำทางสติปัญญา
ก้านต่าง ๆ ของสังคม

นับเป็นเรื่องแปลกประหลาด ที่ผู้มปัญญา นักเขียน
หนังสือพิมพ์และนักศึกษาตามสถาบันต่าง ๆ กลับแสดงกิริยา-
อาลัยอาวรณ์ต่อการล่องลับ ของนายปรีดี พนมยงค์ บุคคล
ธรรมดาสามัญที่ร่างท่านไม่ได้บรรจุโกศทองงามอร่าม ร่างท่าน
ได้กลายเป็นเจ้ากระดูกพร้อมไปกับโลงศพที่ทำด้วยไม้ ราคา
ก็ไม่แพงนัก แต่คุณความดีของท่านกลับได้รับการแซ่ซ้องสรร-
เสริญไปทั่วประเทศ ถ้านับจำนวนข้อเขียนและบทความใหม่
จากหนังสือฟ็อกเก็ตบุ๊ก ซึ่งเกี่ยวกับผลงานและชีวประวัติของ
ท่านอีกมาก

ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส ได้ประทับความทรงจำ
ครั้งสุดท้าย และจุดประกายความหวังแก่คนไทยรุ่นหลังในการ

แสวงหาผู้นำประเทศซึ่งมีภูมิปัญญามีความอดสาหวิริยะในการ
สร้างสรรค์ชาติ และสิ่งที่หาได้น้อยมาก ในบรรดาผู้นำยุค
ปัจจุบัน ได้แก่ ความจริงใจที่มอบให้แก่ประชาชนไทยอย่าง
เสมอต้นเสมอปลาย ความลึกซึ้งที่จารึกไว้ด้วยตัวอักษร ไม่ใช่
มาจากการโฆษณาชวนเชื่อ แต่เกิดขึ้นจากพลังของผู้ยังมีชีวิต
อยู่ทุ่มเทความศรัทธาโดยมอบผลงานของท่านเป็นบรรทัดฐาน
มองเจตนารมณ์อันดีงาม แน่วแน่เป็นคำ่วัดจิตใจรวมถึงประกาย
ไฟแห่งประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งท่านได้จุดขึ้นไว้แล้ว
การถึงแก่อสัญกรรมของท่านสะท้อนให้เห็นพหุบาทุภาพอันลึก-
ล้ำ อันไม่ได้จางหายไปจากจิตใจของผู้แสวงหาสัจธรรมใน
ยุคนี้ ท่านนับเป็นสามัญชนคนแรกทีหลังจากลับโลกไปแล้ว
มีผู้กล่าวถึงเกียรติคุณอย่างมีเหตุผลและมีการศึกษาค้นคว้าผล
งานมากที่สุด หลักฐานต่าง ๆ จะดูได้จากบรรณานุกรมท้าย
บทความนี้

เกียรติคุณของท่านไม่เพียงจะกล่าวขานเฉพาะในประเทศ
หนังสือพิมพ์ไทยในอเมริกาที่ยังได้ตีพิมพ์สดุดีธรรมแก่ท่าน ไม่
ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ “ประชาชาติ” และ “เสรีชน” ส่วนประเทศ

อื่น ๆ ได้แก่หนังสือพิมพ์สารสมาคมของปัญญาชนไทยในลอนดอน ประเทศอังกฤษ หนังสือเอเชียยุโรป ประเทศเยอรมัน และสยามมีเดียในอเมริกา

หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษของต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญต่อชีวประวัติและการต่อสู้ทางการเมือง ของอาจารย์ปรีดี โดยตีพิมพ์บทความเผยแพร่ ได้แก่ เดอะไทม์ (The Time) ฟาร์อีสเทอน อีโคโนมิก รีวิว (Far Eastern Economic Review) และเอเชียวีค (Asia Week)

จากการสศุติและการกล่าวถึงคุณความดีของอาจารย์ ปรีดี พนมยงค์ ในวงการหนังสือทั้งภายในและต่างประเทศ แสดงถึงฐานะเกียรติคุณ และคุณธรรมซึ่งไม่อาจจะบิดเบือนได้ ส่วนใหญ่แทบทั้งหมดยอมรับท่านว่ายิ่งใหญ่ จะมีบุคคลจำนวนน้อยนิดเขียนหนังสือโต้แย้ง แต่ก็ถูกกระแสแห่งความศรัทธาของข้อเขียน ส่วนใหญ่พัดกลบหายไปเพียงวูบเดียว

ประวัติวงการหนังสือของไทย ได้จารึกไว้แล้วว่า ในช่วงร้อยวันหลังจากอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ถึงแก่อสัญกรรม สามารถคิดเฉลี่ยได้ว่า แต่ละวันได้มีหนังสือกล่าวถึงคุณความ

ดีและผลงานของท่านไม่น้อยกว่า ๑ เรื่อง ทั้งยังต้องบันทึกลงไป
อีกด้วยว่า มีหนังสือพิมพ์ออกมาจำนวนมากมาย จากนักเขียน
นักวิชาการหลายคน ซึ่งมุ่งสวดตีบรรชผู้ยิ่งยง รัฐบุรุษอาวุโส
ของไทย ผู้ซึ่งต้องนิราศไปต่างแดน และยากลำบากใจจนไม่
สามารถกลับมาตายบนมาตุภูมิที่รักยิ่งได้

**บรรณานุกรมทัศนะวิจารณ์ภายหลังการถึงแก่
อสัญกรรมของนายปรีดี พนมยงค์**

ดร. ปรีดี รัฐบุรุษฯ, ไทยรัฐ (บทนำ) วันที่ ๖ พฤษภาคม
๒๕๒๖

รัฐบุรุษอาวุโสจากไปแล้ว, เดลินิวส์ (บทนำ) ๗
พฤษภาคม ๒๕๒๖

การฟื้นฟูเกียรติภูมิ รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์, มติชน
สุดสัปดาห์, ๑๕ พค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ ชีวิตและงาน พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๒๖, กลุ่มวิจัย
ประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์ สถาบันไทยคดีมหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์

บรรยาภาศเศร่าซึ่ม วันฉาปนกิจศพรัฐบุรุษอาวุโส ณ สุสาน
แปร์ลาแซส์, แก้ว บางเขน, มติชน, ๓ พ.ค. ๒๖

ท่านผู้เพราะท่านเชื่อว่าทำในสิ่งที่ถูก ดร. จริยวัฒน์ สันตบุตร,

มติชน, ๑๑ พ.ค. ๒๖

รัฐบุรุษแห่งรัฐ มติชน, ๔ พ.ค. ๒๖

บนกำแพงของกาลเวลา, เสนีย์ เสาวพงศ์, มติชน, ๙ พ.ค. ๒๖

เกียรติของนายปรีดี พนมยงค์ คือเกียรติยศของประเทศ,

ส.ศิวัรักษ์ มติชน, ๙ พ.ค. ๒๖

ท่านปรีดีกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สังคีต พิริยะรังสรรค์

มติชน, ๑๓ พ.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์, สันทะเล, มติชน, ๑๔ พ.ค. ๒๖

ชีวิตร่วมทุกข์และสุขของ “พูนสุข—ปรีดี” แบบฉบับของนัก

ต่อสู้, โกสุม หักทองขวาง, มติชน, ๙ พ.ค. ๒๖

ท่านปรีดี พนมยงค์ กับการอภิวัฒน์แห่งสยาม, Mr. Intelligensia

มติชน, ๒๘ พ.ค. ๒๖

เราจะทำสัจจะของปรีดี พนมยงค์ ให้ปรากฏ, วรพจน์

โอสธากิรัตน์, มติชน, ๑๗ พ.ค. ๒๖

บทกวีของดร.ปรีดี พนมยงค์, ทวีปวร, มติชนสุดสัปดาห์,

๒๒ พ.ค. ๒๖

วรรณกรรมเกี่ยวกับปรีดี พนมยงค์ และปรั้งทิศทางการเมือง

มติชน, ๑๗ พ.ค. ๒๖

รอยต่างทางประวัติศาสตร์, การประเมิณบุคคลกับอุปทานคติ

ทางการเมือง, ทองปราง พันแสง มติชน, ๑๖ พ.ค. ๒๖

กังวลสุดท้ายของปรีดี พนมยงค์ ท่าฉนวนแห่งท่าฉนวน, มติชน

สุดสัปดาห์, ๘ พ.ค. ๒๖

นิคคนเห นิคคนหารหิ มติชน, ๕ พ.ค. ๒๖

สัมภาษณ์พิเศษปรีดี พนมยงค์ ไฉนไม่ฉวยโอกาสจากเสรีไทย

มติชนสุดสัปดาห์, ๑๕ พ.ค. ๒๖

สัมภาษณ์พิเศษท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ มติชนสุดสัปดาห์,

๒๒ พ.ค. ๒๖

ปรีดีนั้นเชื่อผมและเชื่อมุสลิม, แหม่ม พรหมยงค์ มติชนสุด-

สัปดาห์, ๓ ก.ค. ๒๖

นายปรีดีที่ข้าพเจ้ารู้จัก ส.ศิวรักษ์, มติชนสุดสัปดาห์,

๒๙ พ.ค. ๕ มิ.ย. ๑๒ มิ.ย., ๒๐ มิ.ย., ๒๖ มิ.ย. ๒๖

ศึกษาสังคมประเทศไทยท่านผ่านปรีดี พนมยงค์ สหราชอาณาจักร,

มติชน, ๕ ก.ค. ๒๖

มชก. เสนีย์ เสาวพงศ์, มติชน, ๒๗ มิ.ย. ๒๗

ผู้บุกเบิกประชาธิปไตย รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

ผลงานที่ก่อไว้แก่สังคมสยาม ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

บทสัมภาษณ์ยาวครึ่งสุดท้ายในชีวิต ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษ
อาวุโส ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

สัมภาษณ์พิเศษ มรว. เสนีย์ ปราโมช ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

ประวัติย่อนายปรีดี พนมยงค์ ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

นายปรีดี พนมยงค์ ส. ศิวรักษ์ ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

รัฐบุรุษผู้อุทิศตนแก่ชาติและราษฎรโดยไม่เห็นแก่ตัว ในทุก
กาลและในทุกสถาน สุภา ศิริมานนท์, ไทยแลนด์,
๖ พ.ค. ๒๖

คนรุ่นหลังกับการศึกษาเรื่องท่านปรีดี ธรรมเกียรติ กั่นอริ,
ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

มรดกรัฐบุรุษอาวุโส ไทยแลนด์, ๖ พ.ค. ๒๖

จงสืบทอดอุดมการณ์รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ไทยแลนด์,
๖ พ.ค. ๒๖

จำลองท่านอาจารย์ ปรีดี กับ การแก้ปัญหานบนทบของคณะราษฎร

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, *ไทยแลนด์*, ๑๓ พ.ค. ๒๖

๙ พฤษภาคม ๒๕๒๖ อีกวันหนึ่งที่สัจจะในสังคมไทยนาย

แสงที่ปารีส กลุ่ม “สัจจะ-ประชาธิปไตย”, *ไทยแลนด์*

๓ มิ.ย. ๒๖

อนุสาวรีย์ ปัทมสถานแห่งความดีจริงหรือ กษัตริศ, *ไทยแลนด์*,

๑๐ มิ.ย. ๒๖

เอกสารสำคัญ โครงการ “ปรีดี พนมยงค์ กับสังคมไทย”

ธรรมเกียรติ กันอริ, *ไทยแลนด์*, ๒๗ ก.ค. ๒๖

อนุสาวรีย์ที่สร้างบนสำนัก นรา ศัลยภัณฑ์, *ไทยแลนด์*,

๑๗ มิ.ย. ๒๖

การยืนยันสัจจะที่ธรรมศาสตร์ *ไทยแลนด์*, ๑ ก.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ คนดีศรีอยุธยา ดำรง พุฒตาล, *มาตุภูมิ*

๑๖ พ.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส วชิราภรณ์ แสงประทุม

มาตุภูมิ, ๔ พ.ค. ๒๖

จำลองถึงท่านปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส สังคีต พิริยะรังสรรค์

มาตุภูมิ, ๕ พ.ค. ๒๖

จุดยืนต่างกัน ภาพ “รัฐบุรุษ” ก็ต่างกัน มาตุภูมิ,

๑๑ พ.ค. ๒๖

บางเสี้ยวประวัติศาสตร์ จอมพล ป. กับท่านปรีดี, พลเอกทวิช

เสนียวงศ์ ณ อยุธยา มาตุภูมิ, ๓๐ พ.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษผู้ไร้แผ่นดิน สยามใหม่, ๑๓ พ.ค. ๒๖

พ่อบ้านามระบือชื่อปรีดี แต่คนดีเมืองไทยไม่ต้องการ

สยามใหม่, ๒๐ พ.ค. ๒๖

เสียงสะท้อนมติชนอสัญกรรมรัฐบุรุษ สยามใหม่,

๒๐ พ.ค. ๒๖

ฟังสำนักคุณูปการท่านปรีดี สยามใหม่, ๒๐ พ.ค. ๒๖

พูนสุข พนมยงค์ คู่ทุกข์ท่านปรีดี สยามใหม่, ๓ มิ.ย. ๒๖

บันทึกชีวิตสมณะปัจฉิมวัยที่กรุงปารีส สยามใหม่.

๑๗ มิ.ย. ๒๖

“สังคมพระศรีอารีย์” ศึกษาแนวคิดท่านปรีดี สยามใหม่,

๒๔ มิ.ย. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ กับกรณีสวรรคต ให้การโดย สุลักษณ์

ศิริรักษ์, สยามใหม่, ๒๗ พ.ค. ๒๖

สัมภาษณ์พิเศษ มรว เสนีย์ ปราโมช สยามใหม่,

๑๐ มิ.ย. ๒๖

อารมณ์ของท่านปัญญา สืบทอดจิตใจท่านปรีดี สยามใหม่,

๑ ก.ค. ๒๖

พระเจ้าข้างเฝือก ล้างอธรรมด้วยสงคราม สยามใหม่,

๘ ก.ค. ๒๖

ท่านปรีดี กับจอมพล ป. ขาวนามेतตาทงเห่า สยามใหม่,

๑๕ ก.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส, สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์,

๘ พ.ค. ๒๖

ปรีดี กับคนที่ยังอยู่ สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ ๘ พ.ค. ๒๖

แต่ ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส, เศรษฐสยาม,
สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์, ๑๕ พ.ค. ๒๖

ผลงานที่ทรงคุณค่าในอดีตของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ สยามรัฐ
สัปดาหวิจารณ์, ๒๒ พ.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ ผู้เปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ สู่อนาคต,

๘ พ.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ มหาบุรุษไร้เทียมทาน? *สู่นาคต*, ๒๖ มิ.ย. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ ไปไม้ที่ร่วงโรยอีกใบหนึ่ง *หลักไถ*

๑๒ พ.ค. ๒๖

ประเสริฐสุดถึงแนวคิดปรีดี อุปสรรคของความสำเร็จของการ
ปฏิวัติประชาธิปไตยในประเทศไทย *หลักไถ* ๑๙, ๒๖

พ.ค. ๒๖

ปรีดี ๘๓, *หลักไถ* ประจิต วราภรณ์, *หลักไถ*, ๒ มิ.ย. ๒๖
ธรรมเทศนาพระราชทานนั้น (บัญญัติอันทักษิณ) ในพิธีฉา-
ปนกิจศพรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ๙ พฤษภาคม ๒๕๒๖
ณ สโมสรแบริดาแซส กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

ปาฐกถาธรรมพระพิมลธรรม ในการบำเพ็ญกุศลเนื่องในวัน
คล้ายวันเกิดรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ณ ท่าหนัก
สมเด็จพระเจ้า วัฒนมหาธาตุ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๖ *พุทธจักร*

พ.ค. ๒๖

ปาฐกถาธรรมพระราชทานนั้น (บัญญัติอันทักษิณ) ในการ
บำเพ็ญกุศลครบ ๕๐ วันของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์
วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๒๖ ณ มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์

ปาฐกถาธรรมพระราชทานนี้ (ปัญญาันทกิกขุ) ในการ
บำเพ็ญกุศลครบ ๕๐ วันของรัฐบาลอุทิส ปรีดี
พนมยงค์ วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๖ ณ วัดชลประทาน
รังสฤษฎ์

คนดี เมืองไทยไม่ต้องการ ทรธอร์, บ้านเมือง, ๙ พ.ค. ๒๖
นักรักษาตผู้ยิ่งใหญ่ วิชิตพันธ์, บ้านเมือง ๑๐ พ.ค. ๒๖
เข็นกงล้อปรุ่งแต่งสังคมให้เข้าเป้า นัย บางขุนเทียน บ้านเมือง
๒๐ มิ.ย. ๒๖

รัฐบาลอุทิส บ้านเมือง, ๕ พ.ค. ๒๖
ตามรอยอดีตท่านปรีดีที่กรุงเก่า ศิลปวัฒนธรรม, มิ.ย. ๒๖
สาระเพิ่มเติมเรื่องปรีดี พนมยงค์ ส.พลายน้อย, ศิลปวัฒน-
ธรรม, กค. ๒๖

แต่รัฐบาลอุทิส จตุชัย สุรภูมิ, มหาชัย, ๕ พ.ค. ๒๖
รัฐบาลอุทิสอีกครั้งหนึ่ง จตุชัย, สุรภูมิ, มหาชัย. ๑๓
พ.ค. ๒๖

มหาวิทยาลัยปรีดีฯ จตุชัย สุรภูมิ, มหาชัย, ๓๐ พ.ค. ๒๖
ดร. ปรีดี พนมยงค์ รัฐบาลอุทิส, มหาชัย, ๕ พ.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของแผ่นดิน, สมบัติ ตั้งก่อเกียรติ
เสียงธรรม, ๑๖ มิ.ย. ๒๖

แต่ “ปรีดี พนมยงค์” รัฐบุรุษอาวุโสแห่งเอเชีย พิชัย พิชัย-
ชาญยุทธ, โคราชรายวัน, ๑๗ พ.ค. ๒๖

อนุสาวรีย์ฯ พณฯ ปรีดี พนมยงค์ พิชัย พิชัยชาญยุทธ,
โคราชรายวัน, ๒๗ พ.ค. ๒๖

ประธานสภาแอเบื้องหลัง ดร. ปรีดีถูกป้ายสีเป็นคอมฯ
มวชน, ๑๑ มิ.ย. ๒๖

๕
ตงกก.ประสานงานหาทุนสร้างอนุสาวรีย์รัฐบุรุษที่บ้านเกิด
มวชน, ๑๑ มิ.ย. ๒๖

มองอาจารย์ ปรีดี พนมยงค์ ในสายตาของนักเรียนไทยใน
ฝรั่งเศส วังการ, มิ.ย. ๒๖

ท่านปรีดี พนมยงค์ ผู้ก่อกำเนิดมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
และการเมือง อันเป็นอุปกรณ์ของระบอบประชาธิปไตย
จุลสารธรรมศาสตร์, มิ.ย. ๒๖

อาลัย พ่อแห่งแดนโคม ปรีดี พนมยงค์, ก้าวใหม่, รัฐเสรี,
พรรคแสงธรรม, อมธ.

งานของปรีดี พนมยงค์, ถนนหนังสือ, ฉบับปฐมฤกษ์ ๒๖

เมื่อ ส.ธรรมยศ “ราชสีห์แห่งการเขียน” วิจารณ์

ดร. ปรีดี พนมยงค์ ถนนหนังสือ, ฉบับปฐมฤกษ์

ใคร่รู้ใครทำลายปรีดี ปฎิญา ๑๑ ก.ค. ๒๖

รัฐบุรุษอาวุโส ประชามติ, (สรอ.), ๔ พ.ค. ๒๖

สตุดีรัฐบุรุษปรีดี ประชามติ, (สรอ.), ๒๕ พ.ค. ๒๖

รายงานพิจารณาปกิฉศพ ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ัญญา

ผลอนันต์, ประชามติ, ๒๕ พ.ค. ๒๖

อนุสาวรีย์ปรีดี กมล กมลตระกูล, ประชามติ, ๑๘ พ.ค. ๒๖

จกัลบประวัติศาสตร์ไ้ถา, กมล กมลตระกูล, ประชามติ,

๑๑ พ.ค. ๒๖

จะบิดเบือนอย่างไรใครก็รัก ต่างปกป้องพิทักษ์ท่านปรีดี

สามัคคีสารสมาคม, (อังกฤษ), มิย. ๒๖

ไว้อาลัยแก่ท่านปรีดี บิดาแห่งประชาธิปไตย เอเชียยุโรป

(เยอรมัน). มิย ๒๖

ตั้งมูลนิธิ ดร. ปรีดี พนมยงค์ แพร่ผลงานและเกียรติคุณ

เสรีชน, (สรอ.), ๑๑ ม.ค. ๒๖

ปรีดี พนมยงค์ ผู้เปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ สยามมีเดีย,

(สรอ.) ๒๖ พ.ค. ๒๖

OBITUARY: PRIDI PHANOMYONG RADICAL FIGURE
IN THAI POLITICS, THE TIME, MAY 14, 1983

DR. PRIDI PHANOMYONG, SIR ANDREW GILCHRIST,
THE TIME MAY 21 1983

OBITUARY: PRIDI BANOMYONG, JUDY STOWE. B.B.C
MAY 3, 1983

THE LAGACY LINGERS, JOHN MCBETH, FAR
EASTERN ECONOMIC REVIEW, JUNE 9, 1983

ON HISTORY'S SAD FEELS, ANTHONY PAUL, ASIA-
WEEK JULY 1, 1983

PRIDI'S DEFENDERS II, ANTHONY PAUL, ASIAWEEK,
JULY 8, 1983

น.ส.พ. ไท่เซียงยิดเข้ารายสัปดาห์ ๒๓ พ.ค. ๒๖ "ชีวิตระเห-
เรว่อนของนายปรีดี"

น.ส.พ. ชินจงเอียน ๙ พ.ค. ๒๖ "นายปรีดี พนมยงค์ รัฐ-
บุรุษอาวุโส ผู้มีคุณูปการอันใหญ่หลวง"

น.ส.พ. ทองวันนิคบ่อ ๖ พ.ค. ๒๖ "นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่—ปรีดี
พนมยงค์"

น.ส.พ. ชินจงเอียน ๑๓ พ.ค.

ขปริต พนมยงค์ กับ

ขบวนการเสรีไทย

หลังจากครบร้อยวันแห่งการอสัญกรรมแล้วยังมี หนังสือพิมพ์ ได้สดุดีผลงานติดต่อกันตลอดมา และปัจจุบันนี้ ได้มีหนังสือที่เป็นหลักฐาน ได้เสนอผลงาน อมตของท่าน ปริตทั้งปกอ่อนปกแข็งเป็นจำนวนมากนับเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่ง.